

AMBRUS ZOLTAN

ÁLOMVILÁG:
ELBESZÉLÉSEK

Ambrus Zoltan

Álomvilág: Elbeszélések

«Public Domain»

Zoltan A.

Álomvilág: Elbeszélések / A. Zoltan — «Public Domain»,

© Zoltan A.

© Public Domain

Содержание

PÓKHÁLÓ KISASSZONY	6
I	6
II	9
III	10
IV	11
V	12
VI	13
MESE A HALÁSZRÓL ÉS A TENGERÉSZRŐL	15
I	15
II	18
III	20
IV	21
V	22
VI	24
NINIVE PUSZTULÁSA	25
I	25
II	29
III	32
IV	33
V	35
VI	36
AZ ISPILÁNTI LÁNYOK	38
I	38
II	39
III	40
IV	41
V	42
VI	44
VII	45
VIII	46
DOM GIL, A ZÖLD NADRÁGÚ	47
I	48
II	49
III	50
IV	51
V	52
VI	53
VII	54
VIII	55
IX	56
X	57
XI	58
XII	59
BOB, AZ OROSZLÁN	60
I	60
II	63

III	64
Könc öznákomítelnyö ööööö.	65

Álomvilág: Elbeszélések

PÓKHÁLÓ KISASSZONY

I

Nagyon gyerek voltam még akkor, mikor először láttam. És természetesen: álmomban láttam őt először. A kik szerepet vállaltak a sorsomban, soha se mulasztották el bejelenteni magukat hajnali álmaim ezüst esőtől fénylő palotáiban.

Azt álmodtam akkor, hogy megszöktem a nagy kék szobából, mely nekem a világot jelentette. Ébren, ébren gondolni se mertem volna erre a szörnyűségre; de álmában szárnyai nőnek a legjobb kis fiúnak is, s én meg akartam tudni: mi van a nádason túl? Úgy kezdődött az álmom, mintha már megugrottam volna. A boldog lények hálátlanságával siettem le a lépcsőn, s odalenn dobogó szívvvel lapultam meg a kökény-bokrok mögött. Hátha észrevesznek s egyszerre csak visszaszólít egy ismerős hang?! (Egy ismerős hang, melyet nem hallok többé soha.) Nem; szabad voltam, akár ma. Megkerültem a kút-házat s minden szerető szemtől távol: nyugodtabban koczogtam tova. Csak a sinek mentén mertem haladni: ez a sin-pár volt a zsinór, mely a nagy kék szobával összefűzte a járó székéből ellillant tékozló fiút. A kanyarodónál nagyot dobbant a szívem. Hirtelen elém bukkant az óriási jelző-oszlop, s ilyen közéről még soha se néztem egyetlen, nagy, vörös szemébe. De aztán neki bátorodtam s tovább lépegettem. Minő kalandos út, én Istenem! Egy ökörszem majd leverte a lábamról s a sás halk zizegése kimondhatatlan félelemmel töltött el. Majd egy lokomotív rohant el mellettem, mint egy megdühödött, roppant fekete komondor, mely nem ismeri meg többé a gazdája kis fiát. A telegráfrudak, mint komor felkiáltó jelek meredeztek elém, s a messzeség, rejtelmes hangjaival, baljósokat suttogott a fülemben.

Egy kicsit haboztam: ne forduljak-e vissza? De a róna intett.

Letértem túlra egy gyalogösvényre, mely a nádas felé vezetett, és enyém volt a róna, először világéletemben. Felhőtlen ég nevetett velem szembe s lábam uj erőre kapott a pázsit selymén. A jószágos kövér levegő megsimogatta szőke hajamat s azzal biztatott, hogy szereti ő a kis fiukat is. A nádas eltűnt a szemem elől; nem gondoltam semmire, csak mentem tovább, tovább; és eltévedtem.

Mire körülnéztem, már késő volt. Nem láttam egyebet, csak a végtelen síkságot. Elbágyadt szemem nem találta meg sem az állomást, sem a jelző-oszlopot, sem a falu tornyát. Talán a könnytől nem, mely egyszerre csak összefutott szempilláim alatt.

Álmában az ember, kivált ha még nagyon fiatal, hajlandó hinni a virágok lelkében. Így eshetett, hogy szenderem ködében sorra kérdeztem az előttem pompázó csodálatos virágokat: »Mondjátok meg, virágok, merre találok haza?!« A virágok nem feleltek. S én kitaláltam, hogy ezek a virágok nem nekem nyílnak.

Csak egy reménységem volt még: három sápadt zöld bokor az ónos messzeségben. Arra tartottam. Micsoda szerencsém volt! Ez a három bokor nem volt délibáb, hanem egy kis erdő. S én biztosra vettem, hogy ebben a kis erdőben egy jótékony gnómot fogok találni, a ki utba igazít.

A cserjés véresre karmolta arczatát s meztelen térdemet vörösre csippte a csalán. Jeges lélekzetű árnyékok közt vergődtem előre, melyek mintha komor szellemek lettek volna. De küzködésem nem volt hiábavaló. A gallyak mögött, melyek homlokomat verdesték, valami tisztásfélét pillantottam meg, s egy utolsó erőfeszítés után, végre-valahára, lábam előtt bugyborékol az Ér.

Az Ér, de nem az a szennyes, sekély víz, melyről oly sokat hallottam beszélni, hanem egy duzzadó, helyes kis folyó, melynek ultramarin színű vizén aranyhajócskák uszkáltak. Az aranyhajócskákat valami titokzatos lehellet hajtotta; s a vízfénékről édes, halk zene hallatszott.

Bódultságomban talán elandalodtam volna ezen a lágy zengésen, de pillanatnyi merengésemben egy csúfondáros hang zavart meg; valami különös, zengő nevetés, melyet mintha sok piczi csengettyű kísért volna csilingelő szóval. Főlnéztem, s az Ér tulsó partján egy furcsa társaságot pillantottam meg, mely láthatóan éppen csak engem várt.

A kék virágokkal szegett mezőn egy szép kis kínai lány állott, kontyba tűzött hajjal s türkizes gombu, hosszú túvel a hajadíszában. Soha ilyen leányt; kék volt a szeme, kék a ruhája, kék még a haja is. Egy csomó kék virágot szórt elém a habokba, s láttam, hogy virágainak még a levelei is kékek. Körülötte, szép rendben, idomtalan kis kínai majmok ültek, a kik mind kéken vigyorogtak a világba, s kék repkényt tartottak a kezükben.

És szólt a kis kínai lány, olyan hangon, mint ahogy a karácsonyfák csengettyűje szól:

– Jó napot, kis fiu. Légy üdvöz minálunk.

– Ó, szép kínai lány – feleltem én, és reszketett a lábam – mondd meg nekem, merre találok haza?

A kék majmok kancsalul vigyorogtak; a kis kínai lány elmosolyodott.

– Haza? – szólt, s hangja zengésében volt valami fenyegető – ne kérdd azt, kis fiu. Te soha se fogsz haza találni többé. Ez a büntetésed, a mért megszöktél hazulról.

Keserves sirásra fakadtam, s a könnyem úgy hullott, mint a záporosó. A kék majmok bukfenczet hánytak örömeikben. A legkisebbik felkunkorodott a kék repkényre, s onnan vihogott le rám. A kis kínai leány azonban megszánt, s így kezdett vigasztalni:

– Ne félj. Jó dolgod lesz nálam, jobb, mint odahaza. Elviszlek magammal. Városom ezüst vizen épült, s palotái fehér ködben úsznak. A legszebbiket teneked adom. Király léssz udvaromban, s birodalmamban az történik, a mit te akarsz. Csak intened kell, s a lehetetlen valóra válik; és hogyha valamit kívánsz, csupán a kezdet kell kinyujtanod érte. Légy nyugodt; nem fogsz haza vágyakozni. Ha ezen a folyón ájtóttél a tulsó partra, nem emlékszel többé. Boldogságodnak nem lesz se kezdete, se vége. Gyönyörűségeket fogsz látni, a mikről nincsen képzeleted; zene vár rád, mely szebb, mint a keruboké; illatokat fogsz érezni, melyekről sejtelned se lehet; selymen meg bársonyon kell járnod, s bort fogsz inni, a minő so'se volt a földön. Mindezt pedig: nem kívánok tőled semmit. Nem lesz egyéb dolgod, mint hogy gyémánt-palotádban, melyet négy silbak őriz, hogy a napfény be ne süssön hozzád, angyal arcú, vizes szemű, piros bőbitás kis lányoknak el fogod beszélni Random Roderik kalandjait.

– De én haza akarok menni! – pityeregtem rémulten.

– Már késő. Te az enyém vagy.

– S ki vagy te, a ki ily kegyetlenül szólsz hozzám?

– Én tündér vagyok, és a nevem: Pókháló.

– Ó, Pókháló – rimánkodtam, összekulcsolva a kezem – ereszd el ez egyszer, s mondd meg, hogy merre találok haza?! Igérem, sohase leszek többet rossz, sohase lépem át birodalmad határát, s nem jövök az Ér partjára soha. Csak még ez egyszer bocsáss el, könyörgök.

– Késő – csilingelt Pókháló.

Intett; a kék majmok a vízbe ugráltak, hogy átrohanjanak érettem, s megkötözzenek. Az egyik aranyhajó nyilsebesen tartott felém; láttam, hogy el vagyok veszve. Menekülni akartam, de lábam a földbe gyökerezett. A szemem elborult; éreztem, hogy a majmok megragadnak; nagyot sikoltottam, és fölébredtem.

Rácsos ágyamban találtam magamat; rácsos ágyamban, melynek jól ismert zöld hálózata, most az egyszer, minden szokás ellenére, le volt eresztve. Verejtékes arcom fölé egy áldott arc hajolt, s ez az édes közelség lassankint elcsitította szívem dobogását. Az éj borzalmi elszálltak lázas fejem felől; a földé voltam újra. Nem féltem többé semmitől, senkitől.

És reggelizés közben, mikor nagy kínai porcellántálunk czirádáin viszont láttam tündéremet egész majomudvarával, már bátran néztem szemébe az éjszakai rémnek, s vidáman köszöntem neki:

– Jó reggelt, Pókháló kisasszony!

De attól fogva gyakran gondoltam a tündérre; és nem minden nyugtalanság nélkül gondoltam rá. Éreztem, hogy még találkozni fogok vele, s kissé féltem a pillanattól, a mikor, tán más alakban, el fog jönni újra, s megint a fülembe csilingeli, hogy nincs szebb dolog a világon, mint angyal arczu, vizes szemü, piros bóbitás kis lányoknak mesélni a híres Random Roderikről, s arról, a mit átélt szárazon és vizen.

II

Persze hogy ráismertem, mikor újra láttam. Ekkor ugyan már matróz-kalapot viselt, a haja két fonatban lelógott a hátára, s az oldalán táskacsüngött, melyre ez volt fölírva, hogy: »Musik«, de azért ráismertem. A ki egyszer tündért látott, ráismer a gonoszra bármi földi mezben.

Akkor már nagy kamasz voltam, s állítólag a szinusz alfával, meg a koszinusz betával foglalkoztam volna sokat és tüzetesen. A tulajdonképpeni és egyetlen foglalkozásom pedig az volt, hogy reggelenként, a mint lehajtottam a kávémat, rohanvást vágtattam Binder Sárika után, hogy elfogjam még a kapuczinus-templomnál, s ott illedelmesen megemelintvén előtte a kalapomat, azt kérdeztem tőle:

– Tisztelt Nagysád, minthogy ma véletlenül nekem is az iskola-utczában van dolgom, megengedi-e, hogy elkísérjem?

A Binder Sárika jósága és az én egyhanguságom határtalanok voltak. Egyébként sietek kijelenteni, hogy kettőnk regényéből már csak a következő párbeszéd-rongyra emlékszem, mely épp oly gyakori volt nálunk, mint Homérosznál a Rhododaktülosz Éosz:

– Lantos ur szintén az iskolába szándékozik?

– Igen, Nagysád, szintén.

Természetesen, minthogy egyébbel akkortájt egyáltalán nem foglalkoztam, abban az órában is Binder Sárika után vágtattam, mikor viszont kellett látnom tündéremet. Ó, az álnok! Nem a Sárika virágos, kék mosóruháját öltötte magára, csak hogy megejtsen?! De én keresztülláttam rajta. Tudtam, hogy az, a ki mellettem lépeget, csak ál Binder Sárika, s a valóságban nem más, mint Pókháló kisasszony. Ráismertem a mosolyáról, a tekintetéről, csengettyü-hangjáról.

Nem mondom el, hogy mit beszélünk; talán nem is beszélünk egyébről, mint táncziskolai apró történetekről. Beszéd dolgában tündérem hű maradt szerepéhez. De meggyónom, hogy tekintete és mosolya egészen másról beszéltek; meggyónom, hogy ez a tekintet és ez a mosoly a halhatatlanság örök dicsőségét ígérték nekem.

És csakugyan megszöktem az iskolából; csakugyan kimentem a városmajorba, verseket írni, ölelkező rimekben; a tölgyek közé, hogy átadjam a halhatatlanságnak a Binder Sárika nevét, s ráadásul a magamét is.

III

Egyszer, jóval később, utra készülődtem. Menekülni akartam a haszontalanság esztendőinek hazajáró lelkei elől. Okos emberré szerettem volna lenni. Akkor azt hittem, hogy ez könnyű, csak akarni kell.

Azt még nem tudtam, hogy hová megyek, csak azt tudtam, hogy el kell mennem akárhová; el onnan, a hol voltam. Mégis, úgy gondoltam, hogy majd jobbra tartok.

Már mindenem össze volt csomagolva, csak még egy Pierrette-kép állott az íróasztalomon. Erről az egyről sokáig nem tudtam elhatározni: vajjon magammal vigyem-e, vagy a kályhába dobjam? Egy bolond kép, olyan, a melyet fiatal festők szeszélyből, művészi hányavetiségből ütnek össze; valami idétlenség: fehér-fehéren. Egy mosolygó, kékszemű Pierrette; ostobaság, mondom, mely azonban kedves volt nekem.

Tudniillik: ismertem egy kissé ezt a Pierrette-et.

Ledültem a kanapémra, hogy még öt percet adjak magamnak az elhatározásra. A szomszédban egy doktor-kisasszony a Lohengrin nászindulóját kezdte kalimpálni. Untam már a nászindulót, a doktor-kisasszonyt, a Pierrette-et, magamat és az egész világot.

Egyszerre az íróasztalomról megszólalt a kép.

– Nézz rám.

– Nem. Soha többé.

– Nem ismersz?

– Ó, nagyon is! Jobban, mint szeretném.

– Tévedsz. Én vagyok, Pókháló.

– Úgy? Mindegy. Rólad sem akarok tudni többé.

– Miért nem?

– Mert megcsaltál. Elhitetted velem, hogy nincs szebb dolog a világon, mint a Random Roderik kalandjai. Nos hát ez hazugság. Minden mese szörnyen ostoba; okos dolgok: a kőszén, a valuta és a perrendtartás. Aztán meg örök dicsőséget ígértél nekem. És ez még nagyobb hazugság volt. Azon kezdem, hogy dicsőség nincs, talán nem is volt soha. Vagy ha mégis volna, annyi bizonyos, hogy nem az én számomra termett.

– Ej – szólta a kép – mikor gyerek voltál, úgy beszéltem hozzád, mint gyerekhez szokás. Azért nem csaltalak meg. Hidd el nekem, ezen a földön minden, de minden: játék; s az a játék, a melyet én mutattam neked, még a legszebbek közül való. A dicsőség sem álom, ha csak azt képzeled alatta, a mit elérhetsz. Mit gondolsz, van olyan csodabogár, a ki nem törődik vele, hogy a többiek megbecsülik-e?! Ugyan hadd el! Ismerlek, szép maszk! Aztán meg: már benne vagy a játékban. Ha veszt is az ember: mindenkin rajta áll, hogy legalább szépen játszsza végig a megkezdett játékot. És ha vannak dolgok, a melyek nem a te számodra termettek, ezek: a kőszén, a valuta, a perrendtartás, meg a többiek.

– Mit akarsz tőlem?

– Azt akarom, hogy balra menj, ne jobbra. És engem vígy magaddal.

Fölálltam, fogtam a Pierrette-et és bedobtam a tűzbe. Hanem azért balra mentem, nem jobbra. S a legelső helyen, a hol tanyát ütöttem, a falról egy Pierrette-kép mosolygott le rám. Valami Willette-másolat; fehér fehéren.

IV

Ó, hogy álom volt csupán!

Úgy tetszik, rég volt, nagyon rég. Mikor még más nap volt az égen. Mikor újra megtanultam imádkozni. Mikor még volt a világon tavasz; mikor még volt a gyümölcsnek íze; mikor a gyerekek még énekeltek az utcán.

Emlékszem, egy este, lámpafénynél, betűket vettem betűk után. Nem volt az se kőszén, se valuta, se perrendtartás, de valami afféle. Elég az hozzá: akkor kedves volt nekem az a munka.

Elbóbiskolhattam egy kicsit, mert felriadtam rá, a mint valami az asztalról a földre koppant. Egy könyv. A *Fleurs du mal*.

A hogy' lehajoltam érte, pézsma-illat csapott meg, s ugyanakkor valaki megérintette a vállamat. Tudtam jól, hogy a ki vállon érint, nem élő lény, csak üres látomás, de már nem volt erőm rá, hogy megtöröljem a szemem.

S a valaki így suttogott a fülembe:

– J'aime de vos longs yeux la lumière verdâtre.

– Honnan jössz, látomás?

– Innen, ennek a könyvnek a lapjai közül. Nézd, hogy' össze van gyűrve a báli ruhám.

Csakugyan, nem a legjobb színben volt a szegény látomás. S meglátszhatott az arczomon, hogy nem igen vagyok megilletődve.

– Ej tán meg se ismered a szegény kis Pókhálót? Már az igaz, hogy szépen megfelejtkeztél rólam!

– Hagyj nekem békét. Nem szeretem a pézsma-illatot.

– Ez nem pézsma. Ez tamarinfa-illat.

– Legyen akármi: menj vissza, a honnan jöttél. Ne zavard meg a nyugalmaimat. Boldog vagyok. Nem kellesz.

– Goromba vagy velem. Ezt nem vártam tőled, hálátalan! Ez csúf dolog! Én mindig kedves voltam hozzád.

– Rászedtél. Emlékszel még a hazugságaidra?

– Nem voltak azok hazugságok. Mit tehetek róla, hogy türelmetlen voltál?! S aztán édesem, ha megcsaltalak volna is?!.. Meg fogod bocsátani.

– Nem. Ezután majd csak szépen megleszek nélküled. Nem esik többé nehezemre lemondani rólad.

– Majd meglátjuk. Engem nem egykönnyen felejtenek el az ilyen urfiak. Különben ez nem is illenék hozzád. Te azok közé tartozol, a kik visszatérnek.

– Nagyon bizonyos vagy a dolog felől. Pedig hiába valók lesznek az ígéreteid.

– Nincs igazad. Tudnék ígérni valamit, a mit kár volna visszautasítanod.

– Ugyan mit?

– Szófrozdánén. Békét tenmagaddal. Eh, ne add az ártatlant! Azt hiszed, sokáig be fogod érni ezzel a munkával?! Ezzel a munkával!

Felkapta az írásaimat s az asztal alá lökte.

– Csitt, ne üss lármát! És beszélj halkabban, mert kidoblak.

– Vissza fogok jönni az ablakon.

– Nem. Távozni fogsz az ablakon. Még pedig tüstént.

Kinyitottam az ablak egyik szárnyát s lehajítottam a *Fleurs du mal* a szomszéd puszta kertbe. A látomás eltűnt.

Hanem a könyvet másnap visszahozták. Kitalálták, hogy csak az enyim lehetett.

V

Egy rettentő, halálos zsibbadtság után, mikor a szemem kezdte újra meglátni a tárgyak formáit s a színeket, mikor megint hozzászoktam a fényhez és a hanghoz, mikor, méltó bámulatomra, néha-néha azon leptem meg magam: mintha gondolkoznám – egy borongós, fagyos őszi este, ismét látnom kellett Pókháló kisasszonyt.

Ó, a nyomorult, mily ravaszul ejtett meg! Még magamhoz se tértem, már ott leselkedett közel, a szoba legsötétebb zugában. Még alig néztem szét az otthonomban: »Az ott függő lámpa. Ez egy márvány-asztalka. Egy márvány-asztalka... nem emlékszem! Ott, ott egy kép van. És ez itt, ez én vagyok« – s már végig simított a homlokomon hideg kezével. Eleinte úgy settenkedett körültem, mint az árnyék. Aztán szólt hozzám, halkán, gyöngéden, figyelmesen, mint egy hű cseléd. Végre leült az ágyam mellé, mint egy testvér.

Sötét ruhában volt, és szelid, nyájas szeméből nem sugárzott egyéb, csak irgalmasság.

Mikor fölkeltem, ott volt, hogy a karjába fogózzam. Ha odakünn füttyült a szél, lebbent, hogy betegye az ablakot. Ha nem tudtam aludni, meséket mondott nekem: édes, kedves történeteket.

És eljövén az idő, mikor el-el kellett válnunk, azzal hagyott el, hogy: »Holnap. Holnapután. Mindennap.«

Azóta gyakran láttam. Azóta nagyon megszerettem. Azóta kedvesebb volt hozzám, mint valaha. Azóta azt hittem, hogy ő az én szeretőm.

És néha igazán azt képzeltem, hogy karjaim közt tartom Pókháló kisasszonyt.

VI

A multkor láttam utóljára. Ó, tudom, hogy utóljára!

Izgatóttan jártam le és fel a szobámban; a türelmetlenségtől lázasan vártam rá. A fali óra egyik negyedet a másik után berregte el; nem jött. Megpróbáltam másra gondolni; nem sikerült. Egy szemtelen szán már vagy huszadszor csörömpölt el ablakaim alatt; csak az nem akart mutatkozni, a kit én lestem szorongva. Egy óra, másik óra, harmadik óra. Ó, én bolond, a ki nagy kivilágítást rendeztem a tiszteletére! A sötétségben talán megszánt volna az álom.

Végre, nagysokára, felpattant az ajtó s ott állt a küszöbön. Még csak egy mosolylyal se mentegette magát.

Ametiszt színű, bársony szoknyában jelent meg előttem, s öltözkékének alsó része ezüstös fényt sugárzott. Ruhadereka rózsaszínű fátyolszövetből volt, melyet rózsaszín gyöngysor fedett. Egy ocsmány sárga rózsát tartott a kezében; s most vettem észre először, hogy Carmenhez hasonlít.

– Így jön hozzám?! – kérdeztem. – Tovább akar menni? Hová készül?

Leereszkedett egy hintaszékbe s egyszerűen nem felelt a kérdéseimre. Csak annyit mondott, hogy:

– Köszönje meg, barátom, hogy eljöttem. Nem érdemli meg.

Szemrehányásokkal halmoztam el. Felpanaszoltam neki, hogy mind ritkábban és ritkábban jár hozzám, s ha eljön is, órákig várakoztat magára. Gyáva és silány voltam, mint egy szerető, a ki rövidnek találja mézesheteit, s féltékeny ismeretlen vetélytársaira. Csak mosolygott rajtam s tüntetve játszott a gyalázatos sárga virággal.

– Megcsalsz, alávaló! – szóltam s megfogtam a kezét. Már nem tudtam, hogy mit cselekszem.

– És ha úgy volna? – felelt ő. – Eh, hagyjon el, ön fájdalmat okoz nekem!

Oly hitvány voltam, hogy még ezután is megaláztam magam.

– Ó, Pókháló! – rimázkodtam neki – ne légy hozzám kegyetlen! Lehetnek fiatalabb kedveseid, nem lesz egy sem, a ki oly forrón, oly igazán szeret téged, mint én. Musette, Musette! – így szoktam volt nevezni boldog perczeimben – Musette, felejtsd el, hogy most örült vagyok, s ne hagyj el! Édes kis Musette-em, gondold rá, hogy tiéd vagyok örökre, örökre!

Fölkelt s a vörös sávot nézte, melyet szorításom hagyott a kezén.

– Nem szeretem az erőszakosságot – sziszegett. – Jó napot!

– Pókháló! – rémüldöztem, s reszkettem a felindulástól – csak nem akarsz elhagyni?! Mondd, ugy-e, hogy nem akarsz elhagyni?! Pókháló, kérlek, könyörgök, ne hagyj el! És hogy ha nem szeretsz többé, legalább légy kegyelmes, és bolondíts tovább!

Oly szívtelenül nézett rám, hogy elállt a lélekzetem.

– Nem. Elég volt a tréfából. Kérem, engedjen utat.

– Így nem bocsátlak el.

Csak egy szánakozó tekintettel védekezett; de ez elég volt rá, hogy a karom zsibbadtan hulljon le.

Elsétált az ajtóig; a küszöbről visszafordult.

– Akarsz egy jó tanácsot? Ne jöjj utánam. Nincs rá mód, hogy még egyszer megtalálj. Különben igyekezzél szépen vénülni meg, s tanuld meg, hogy árnyéknak, asszonynak, tündérnek so'se menj utána.

– Tehát sohasem szeretnél?

– Soha. Játékszer voltál, s összetörtelek. Addio. Várnak a szeretőim.

Elment. Lassu, nyugodt léptekkel, mint egy gyermek, a ki tudja, hogy eltiport egy hangyabolyt.

* * *

Gyávabb voltam egy szobalánynál, a ki szerelmi bánatában gyufa-oldatot iszik. Csak átkozódni tudtam.

– Tündér! – zokogtam – a ki megrontottad gyerekfejemet, a ki ingoványba csaltál a kötelességek előtt, a ki ráolvastál legjobb szándékaimra, tündér, a ki megloptad boldogságomnak oly rövid óráit, tündér, a ki csak azért ragadtál ki egyre édesebbé váló haldoklásomból, hogy megmutasd az új életnek egész silányságát, hogy arczomba vágd tulajdon semmiségemet, hogy tükröt tarts elém, melyben nem látok egyebet, mint eldobott kereplőt, elpusztult szélmalmot, garadot, a mely üresen jár – tündér, légy átkozott!

De aztán lassankint lecsillapultam. S egyszerre, az emlékek rózsaszínű ködén át, ismét elémbe csillant a Pókháló kisasszony finom arcza; a szelíd, nyájas arcza, nem az a szemérmetlen, daczos arcz, a melyet nemrég láttam. Még egyszer, utóljára, láttam mosolyát, egyre bágyadtabban, egyre halványabban, míg végre a köd összefolyt előttem... s mire nem láttam többé semmit, a szívem megtelt hálával s azzal a szomorúsággal, mely édes és rejtelmekkel teli.

Úgy képzelem, Burgundiai Margit ezer szeretői között is akadhatott, a ki a nesle-i torony fekete ablakánál, közvetlenül a halálos ugrás előtt, a legutolsó pillanatban, visszagondolván a szerelem éjjelére, így szólt magában:

– És mégis!.. Ajkad ajkamon volt, karjaid körülfonták a nyakam, és mámorom, szerelmi boldogságunk mámora, nekem megérte a többit: a tornyot, a zsákot s a sáros halált.

* * *

Ezek voltak találkozásaim Pókháló kisasszonnyal.

MESE A HALÁSZRÓL ÉS A TENGERÉSZRŐL

I

Inicza picziny ablakánál ült és a végtelen tengerre nézett.

Egyedül volt.

– Milyen jó azoknak az asszonyoknak – szólt magában – a kik a tengeren túl laknak! Ott napfény van, és a nők színes ruhában járnak. Kaláris csüng a nyakukban, és hosszú fátylat hordanak, mely tánczközben libeg-lobog, mint a karcsu goëlette-ek vidám kis zászlói. Nappal palankinban sétálnak, s apró szerecsenyek szaladnak előttük, a kik legyezőikkel megóvják őket a mérges legyek csipéseitől. Mikor pedig feljő a hold, délutáni szenderegésükből zengő harang-játékra ébrednek. Tarka lámpák gyulnak ki az édes vizek partján, vig csónakok siklanak tova a tó ezüstjén, a langy éjszakában fölcsendül a férfi-szó: »Szerelmem, itt a hold!« – és ők lemennek a partszélre, közel a lótuszhoz és a nimfeákhoz, táncolni lakodalmi zenére jókedvű hajóslegényekkel és vigan kurjongató katonákkal... Milyen jó azoknak az asszonyoknak, a kik a tengeren túl laknak!

Ránézett a kakukk-órára. De a kakukk-óra ügyet se vetett rá; egyhanguan kopogta, hogy: »Kinn van, kinn van!«

– Mig én!.. – sóhajtott a szegény Inicza. – Egész nap egy ültő helyben hallgatom a tenger harsogását, s a szél füttyölését. Olyan kicsiny ez a szoba, olyan sötét van idebenn, s én olyan egyedül vagyok! Istenem, milyen jó is azoknak az asszonyoknak, a kik a tengeren túl laknak!

A kakukk-óra részvétlenül, egyhanguan kopogott: »Kinn van, kinn van!«

Oda künn kétségbeesetten sivitott a szél, a tenger bömbölt, s a vihar ész nélkül csapkodta a kunyhó falát.

Egyszerre benyitott a halász. Kopasz homlokáról verejték csurgott, torzonborz szakállát belepte a dér, s arcza vörös volt a napi munkájától. A hátán nagy hálót czipelt, a melyben kis halak, nagy halak és rákok ficzkándoztak.

– Brrr! – szólt a halász. – Idebenn még hidegebb van, mint odakünn. Asszony, mért nem gyújtottál tüzet?

Inicza arra gondolt, milyen másképp hangzik a férfiszó oda át, túl a tengeren: »Szerelmem, itt a hold!« – de nem szólt semmit, hanem fölkelt és tüzet rakott.

A halász letette a hálót és elégedetten dörzsölgette kerges, vörös kezét.

– Szép halak, jó halak – örvendezett magában. – Pompás falatok, a király se eszik jobbat. No, Inicza, mit szólsz hozzá?! Jó fogásom volt, nem igaz?!

És röhögött.

– Az ám – szólt Inicza és nem szólt többet. A kék ruhás hajós-legényekre gondolt, a kik a holdfényen fátyolos lányokkal táncolnak.

A halász kimeresztette két nagy szemét.

– Asszony, mért nem mondod, hogy: »Szép halak, jó halak!?!«

– Szép halak, jó halak – szólt Inicza.

– Szép halak, jó halak – kopogta egyhanguan a kakukk-óra.

– Gyere, ülj az ölembe! – szólt a halász.

Inicza szót fogadott. Csakhogy nem szólt semmit, és nem nézett az urára. Rászegezte szemét a picziny ablakra és kibámult az éjbe.

– Mit nézel? – kérdezte a halász.

– A hajókat nézem, a mint délnek mennek.

– Azok nem hajók. Azok felhők. A felhőket nézed hajóknak.

– A felhőket nézem hajóknak – szólt Inicza engedelmesen.

Leszállott az ura öléből s a tűzhelyhez ment, a hol, nagy duruzsolás és bugyborékolás közt, már főni kezdett az étel. Inicza megvárta, míg megfő egészen. Aztán levette a bögrét a tűzhelyről s oda tette az ura elé.

A halász evett és ivott. Nagyokat nyelt és hatalmasakat hörpintett. Inicza elnézte, milyen gyorsan tűnnek el szájában a legnagyobb falatok, s a kék övű hajós-tisztekre gondolt, a kik túlhan, a tenger másik partján, kivilágított kertekben, tarka papírlámpások alatt koczingtatnak, dalolván. Azok foghegygyel esznek.

– Hát te nem eszel? – kérdezte a halász.

– Nem eszem – felelt Inicza. – Halszaga van.

– És még milyen jó halszaga! Kóstold meg csak!

De Inicza csak rázta a fejét s nem akart enni.

– Mi bajod? – kérdezte a halász.

Inicza nem felelt.

A halász megtörülte a száját az inge ujjával, s ránézett az asszonyra.

– Mi bajod? – kérdezte még egyszer. – Mért nem iszol, eszel? Hisz az ünneplőd még nem viseltes, s husvétkor vörös viganót vettem neked.

– Nem kell a viganó – szólt Inicza.

Ekkor már a halász is látta, hogy az asszonynak alighanem fúrja a fejét valami.

– Furcsa – szólt – azt hittem, hogy mindened van, a mi kell. Van fedelünk; a kunyhónk jó erős, és czimborám, a szél, alig hogy zörgeti az ablakot. Van tüzelőnk, van puha ágyunk és a hálómba mindig kerül egy-egy jó falat. Olyan szépen jársz, mint a többi asszonyok, s vasárnap, ha a templomba méssz, te vagy minden fehérszemély közül a legtakarosabb. Mi bajod?

– Félek egyedül – felelt Inicza.

A halász körülnézett, mintha maga-magát keresné a szobában.

– Egyedül? Hát te egyedül vagy?!

– Igen, mikor halászni méssz. Napestig egyedül vagyok.

– Azt hittem, hogy tereferélsz a szomszédasszonyokkal.

– Igen, de aztán elmennek mosni a kicsinyeikre.

– Mért nem beszélsz egy kicsit a szegény vak fiammal?

– Beszélek vele is. De ő kicsiny, s aztán meg nem érti a színeket.

– Jobban szeret aludni, mint beszélgetni – szólt a halász s oda ment a kis ágyhoz, hogy megcsókolja az alvó vak fiut.

Inicza nem mozdult. Lehorgasztotta a fejét, s most már a földet nézte.

A halász egy darabig még nézte alvó kis porontyát, aztán visszafordult Iniczához.

– Hm, hát egyedül vagy. Milyen különös, lásd, én soha se vagyok egyedül. Jobban szeretném, ha nem kellene kimozdulnom innen, s többet beszélgethetnék kicsi vak fiammal, de ha el kell mennem, akkor se vagyok egyedül soha. Van egy vízi szellem, valami Dsin nevezetű, azzal szoktam beszélgetni egész nap. Nagyon mulatságos ficzkó ez a Dsin; sokszor megnevettet. Néha meg olyan különös dolgokat beszél, de olyan különös dolgokat!.. Mulatnál, hogy ha hallanád.

– Te mulatsz – szólt Inicza. – Én pedig félek, remegek. A vihar egész nap bömböl ablakom alatt.

– Ej, a vihar csak a nagy hajókat bántja; a vihar nem bántja a kis embereket.

– De vannak asszonyok, a kik a napfényen élnek. Kalárist hordanak a nyakukban, virágot az övükben, s napestig csak tánczolnak. Én is szeretnék tánczolni, mert én is fiatal vagyok.

A halász kimeresztette a szemét.

Aztán sokáig gondolkozott, mint szegény ember szokta, ha okosat akar mondani.

– Tudod mit, Inicza, mondok neked valamit. Nem most jutott ez az eszembe, mert a Dsin már telebeszélte a fejemet. Hát csak azt mondom neked, Inicza: ha itt maradsz, ha elmészsz, ez a kis kunyhó a tiéd. Ha megelégszel vele, mindig szeretni foglak; ha itt hagynád, rajta leszek, hogy elfelejtslek. És ha úgy fordulna a dolog, hogy elhagynál és aztán később visszajönnél hozzám, én

akkor sem fogom előled bezárni az ajtót. Mert szeretem szemednek édes ragyogását s megszoktam csöndes szódnak szelid harangozását. De, tudd meg, hogy ha elhagynál, mégis csak hiába jönnél vissza, mert akkor te az én szómat meg nem hallod többet soha. Jöhetnél, mehetnél, fedeledet és kenyeredet megtalálnád, de engem nem találnál meg többet. Érted mi az, hogy: soha?! Hát csak ezt mondom neked, Inicza; és hogy ne beszéljünk többet erről a bolondságról.

Aztán megtöltötte a pipáját s valami halásznótát kezdett dúdolni. Inicza nem szólt semmit. Levetkőzött, keresztet vetett magára, elmondta esti imádságát, bebujt az ágyába, s így suttogott magában:

– Istenem, milyen jó azoknak az asszonyoknak, a kik a tengeren túl laknak!

II

– Jó napot, jó napot – szólt a tengerész, és megállott a parányi ablak előtt. Inicza elpirult a haja gyökerétől a lábujjai hegyéig, és csak susogta, hogy:

– Jó napot.

– Mit csinálsz, szép asszony? – kérdezte a tengerész.

– Ápolom a szegény kis vak fiut – szólt Inicza, és fölnezt az égre.

– Ereszsz be – szólt a tengerész. – Majd beszélgetek veled a tengeren túlról.

– Nem lehet – felelt Inicza. – Az uram nincs itthon.

– Csak nem akarod, hogy nevéssenek rajtad?! – szólt a tengerész. – Ez nem így szokás nálunk, a tengeren túl.

– Minálunk így szokás – hebegett Inicza.

– Ugy látszik, félsz tőlem, Inicza.

– Én nem félek se a széltől, se a vihartól. Ha azt hiszed, hogy félek, hát gyere be.

A tengerész beljebb került. Beleült a halász székébe, ivott a halász butykosából, aztán körül nézett:

– Nem pipázik az urad? – kérdezte.

– De igen – felelt Inicza s megtöltötte a halász pipáját. A tengerész rágyújtott és pöfékelni kezdett.

– Hm. Egy kicsit szegényesen vagytok – szólt aztán, végig tekintve a szobán.

Inicza megint elpirult.

– Az ám – felelt. – Hanem beszéljünk másról. Mondd el, minő világ van túl a tengeren?

– Tudod mit? Nézd meg. Holnap indul a hajó.

– Az nem lehet – felelt Inicza. – Ápolnom kell a szegény kis vak fiut.

A tengerész nevetett. Ő tudta, hogy minden lehet, s tudta, hogy mit beszél.

– Ugyan ne tréfálg! Nem születél te betegápolónak. Ej, nézz a tükörbe! A fejed szebb, mint azoké a lányoké, a kik előtt a kigyók szerelmi kínban hánykolódnak, és két szemed világít, mint az örök lángok Parsvanath templomában. Mire való a fosztott selyem, ha nem arra, hogy téged övezzen?! Mire való a napfény, ha nem arra, hogy te rád mosolyogjon?! És te daróczruhában jársz; fekete, csúf, hideg világban élsz; leányos karoddal másnak a porontyát emelgeted; és míg a hozzád hasonlókat éjjel zeneszó kelti fel boldog szenderükből, neked a szél fütyöl szerelmi éneket.

Inicza hallgatott. Nem értette egészen ezt a sok szó-beszédet, de a mit megértett belőle, az éppen elég volt neki.

– Hallgass rám – folytatta a tengerész. – A merre én megyek, ott az ég csak mosolyogni tud, s a levegő illatokkal teli. A nap melege lágy, mint lányka ölelése, s a szellő csak reggel játszik a szép asszonyok hajával, mert délre már meghal a sok gyönyörüségtől. Hajnali álmodban láthattad néha ezt a csoda-tájt. A virágok ott nagyobbak, mint magad, s biboros kelyhükben arany tollu madár csattog szerelmi dalt. Az édes vizek sima, mozdulatlan tükörén, óriási lótusz-oszlopok között, karcsu nimfeák fehér napernyői alatt, hattyu-kisasszonyok sétálnak, s a partról márvány-lépcsős, apró paloták kandikálnak a vízbe, hogy megláthassák benne magukat. Odább, a fehér paloták mögött, fügefafa-liget árnyékában virít a Csampa nagy, sárga virága, a melyet félve kerül el a méh, mert méze oly édes, hogy meghalna tőle... Ott járnánk ketten palankinban. Fátyolba burkolnálak és selyembe, s elvinnélek Parsvanath templomába, megesküdni a mindenütt jelenvaló előtt, hogy örökkön foglak szeretni. Este pedig... de te nem tudod, milyen ott az este. Ó, nem ez a gyalázatos feketeség!... A nap bengáli tűzben foszlik szét, s egyszerre a helyén egy roppant vörös hold úszik a szemhatáron; majd felszökik az égre s ezüstösre válik; világával elárasztja egész keletet, melynek halálra sáppasztja minden csillagát. Csak nyugaton reszket még fehér tűzben a szerelmesek csillaga... A tó zöld fényt kezd játszani, s ebben a pillanatban a parton kigyulnak a tarka kerti lámpások. Megszólal a sokszarvu

duda, a csimpolya, s a csöngetős dob. És mi lemegyünk a kivilágított romok közé, a guzerate-i fejedelmek kertjébe, táncolni a holdfényen, íves lámpások között. Mondd, akarsz?

Inicza megrettent. Mintha álmából riadt volna fel.

– Nem lehet – szólt. – Nekem a szegény kis vak fiut kell ápolnom.

– Bolond vagy! Itt akarsz megvénülni?! Ne tétovázzál sokat. A hajó holnap indul.

Letette a pipáját, felállt és körülkarolta a reszkető Iniczát.

– Ha nem jössz, viszlek – s belé lehellte a szót az asszony fülébe.

– Megyek – suttogta Inicza.

III

- Egy harapás bagó többet ér, mint minden asszony a világon – szólta a tengerész.
- Az ám – felelt a fűtő. – Egy asszony nehezebb teher, mint tíz rakomány rizskása.
- Hej, ha én most elmehetnék a Kolibrik szigetére! – sóhajtott a másik.

Felállt és ki akart nyújtózkodni. De magasabb volt, mint a lebuj fala. Hát csak visszaült szépen.

- Miért is czipelted magaddal ezt az asszonyt? – kérdezte a fűtő.

– Magam sem tudom – felelt a tengerész. – Rám jött a bolond óráim. Tudod, volt már nekem szeretőm mindenféle fajta. Fehér, fekete, rézbőrű, olajbarna. Őszi baraczk illatu és hajókenőcs szagu. Selymes hajú, hattyunyaku és olyan, a melyiknek a méh utána ment, mintha virágnak hinné. De szomorú szeretőm nem volt még soha.

- Pajtás, én csak azt mondom neked, hogy gondold meg jól a dolgot.

A tengerész szót fogadott a fűtőnek, s az egész úton, míg hazafelé ment, azt mondogatta magában:

- Lássuk csak... lássuk csak...

Inicza kint várta a küszöbön. A többi utczaajtóban festett lányok állottak. De Inicza nem látta a festett lányokat; folyvást arra felé nézett, a honnan a tengerésznek kellett jönnie.

Lassan jött, mint egy terhet hordó bárka. Mikor a küszöbhez ért, Inicza a nyakába borult, rá mosolygott, és azt kérdezte tőle:

- Nem ülünk ketten palankinba?

A tengerész nem felelt. Egyre azt hajtogatta magában:

- Lássuk csak... lássuk csak...

De Inicza nem hagyta abba.

– Mikor megyünk – kérdezte – a fügefaligetbe, a hol a Csampa nagy, sárga virága nyílik, melynek méze oly édes, hogy a méh meghal tőle?

A tengerész ránézett.

- Mondd, asszony – szólta aztán – hallottál-e valaha tengerészt káromkodni?

- Nem, nem hallottam – felelt Inicza. – Mondd, hogy' káromkodik a tengerész?

- Igy ni – és megmutatta.

Inicza elpityeredett.

- És most azt mondom, asszony, hogy hagyj engem békében.

Aztán megint hozzáfogott, hogy gondolkodjék. Egész este mondogatta magában, hogy:

- Lássuk csak... lássuk csak...

Másnap nagy vigan indult utnak. Azt mondta Iniczának, hogy:

- Hozok neked aranyba foglalt páva-csontot, mert az szerencsét hoz.

Inicza egész nap várta, de csak nem jött haza.

- Majd hazajön éjjelre.

De csak nem jött az. Se éjjel, se reggel, se másnap, se harmadnap.

Inicza félt. Kiállott az utcza-ajtóba, s elkezdte kérdezgetni a járókelőket:

- Nem láttátok az uramat, a tengerészt?

Egy ember aztán megmondta neki:

- Hol van az már! Azóta közel jár a Kolibrik szigetéhez.

Inicza lerogyott a küszöbre és zokogásra fakadt. Mert az asszonyok az ölelés után mégis csak a síráshoz értenek legjobban.

IV

Három nap, három éjszaka sirt. Egyszerre csak azt hallotta, hogy valaki így szól a szobájában:

– Ó te szegény kis féreg!

Inicza felnézett. Egy festett leány állott előtte.

– Ki vagy, te festett leány? – kérdezte Inicza.

– Én Káma isten szolgálója vagyok.

– Mi a neved?

– Délignyitónak hívnak.

– Nagyon sajnálsz?

– Nagyon sajnállak.

A mire Inicza már megint sirni kezdett.

– Tudom én, hogy mi ez – szólt Délignyitő. – Engem is elhagyott az első szeretőm. Az katona volt. Már nem emlékszem, hogy szőke volt-e, vagy barna. De vörös zubbonya volt, fekete zsinórral.

– És nagyon szeretted?

– Az ember bolond, a mig fiatal – szólt Délignyitő.

– Az ember bolond, a mig fiatal – sóhajtott Inicza.

– Azért nem kell kétségbeesni – vigasztalta Délignyitő. – Szép vagy. Olyan szép, hogy ha hozzáérsz a lábujjaid hegyével, az Aszoka fának tüstént kinyílik minden virága. Tested oly puha, mint a selymes bőr egy három napos elefánt orrmányán, nyakadnak lótusz illata van, s arcocskád olyan szelid, mint a hold. Majd ki foglak festeni. Megtanítalak a hatvannégy művészetre, hogyan kell a férfiakat elcsábítani, megtanítalak a hatvannégy tudományra, hogyan kell őket szeretni, s megtanítalak a hatvannégy bölcseségre, hogyan kell őket kijátszani. Akarod?

– Nem.

– Bolond vagy. A férfiak arra valók, hogy elcsábítsuk, szeressük és kijátszszuk őket. A férfiak gonoszak. Ha tudatlan vagy, kiszívják a mézet ajkadról és odább mennek. Hallgass rám. Én ismerem a férfiakat.

– Van egy férfi, túl a tengeren – szólt Inicza – a ki nem gonosz. Ahhoz akarok visszamenni.

– Miért hagytad el?

– Táncolni akartam a holdvilágnál.

– És eljöttél a tengerészszel?

– Nem. Ő hozott el.

– És most vissza akarsz menni?

– Vissza.

– Fogadj szót. Maradj itt. Ez a táncz és a holdvilág országa. Majd találsz egy férfi helyett százat.

– Nekem ő kell. Mások nem kellenek.

– Hát szereted?

– Nem tudom. De vissza akarok menni hozzá. Ő megmondta, hogy visszamegyek hozzá.

– S hogy' mészsz keresztül a tengeren?

– Addig könyörgök az utszélen, míg találok egy jó embert, a ki haza visz.

– Ó, te szegény kis féreg! Te még nem tudod, hogy nincsenek jó emberek... De talán vannak jó asszonyok – szólt aztán.

Mert látta, hogy Inicza arcán patakzott a könny.

V

A halász bárkáján ült és a fekete vizet nézte. A hová nézett, mindenütt egy-egy hullám született. A hol előbb még forgatag volt, a víz magasra szökkent; valami titokzatos erő útját kereste kifelé a mélyből. A hullám egy pillanatig dagadt, tornyosodott; neki indult, hogy eláraszsa az egész világot, aztán összeesett, hogy örökre megtörjön. A halász fáradt volt. Felhúzta a hálóját és elment haza.

A hogy' benyitott a sötét szobába, a vak fiu megszólalt kis ágyából:

– Apám, itt van a forró kezű asszony.

– Álmodol, kicsi fiam – felelt a halász.

– Nem, nem álmodom. Ott ül a sarokban, a hol csöndesség van.

A halász oda nézett s meglátta Iniczát. Inicza térdeire könyökölve, a kecskelábu széken ült, s két tenyerébe támasztotta az arcát. Sirt.

– Apám, én félek – szólt a vak fiu.

– Ő nem bánt téged – felelt a halász.

– Tudom. Ő jó. De az arcza csupa víz, s én megfáztam, a mikor megcsókolt.

– Meg kell mondani a leánynak, hogy vessen neki ágyat a kis kamarában. Ha akar, egyék és igyék.

Aztán a hálója után látott s nem jött vissza sokáig.

Inicza bement kamrájába és kibontotta szép selyem haját.

– Vajon tudja-e még a Víg halász nótáját?! – kérdezte magában.

Másnap az egész part-vidék elindult czetfogásra. A halász hét nap, hét éjjel volt oda. Mikor haza tért, azt kérdezte a kis vak fiutól:

– Jól vagy, kicsi fiam?

– Ő inget szőtt nekem – felelt a vak fiu.

– Beszélget veled néha?

– Sokszor. Mikor megmosdat és megfésül, folyvást beszélgetünk.

– Mit beszéltek egymással?

– Azt mondta, hogy édes, kedves vagyok.

– Beszélj vele máskor is.

Hanem azért ő nem szólt Iniczához.

Egy éjszaka a vak fiu felriadt álmából.

– Mi bajod, kicsi fiam? – kérdezte a halász.

A fiu sirva fakadt.

– Add ide a kezéd. Rosszat álmodtam.

– Mit álmodtál?

– Azt álmodtam, hogy ránk tört az ár. A víz nőttön nőtt a szobánkban; utóljára már a nyakamig ért. Felkaptál a karodba és magasra tartottál. Aztán lassankint lepadt az ár, de a forró kezű asszonyt magával vitte.

– Fordulj, kicsi fiam, a másik oldaladra. Ne félj, nem bánt bennünket a víz. A víz a mi legjobb barátunk.

– Miért nem beszélsz soha a forró kezű asszonynyal?

A halász nem felelt.

– A forró kezű asszony jó, és imádkozni tanított engem – szólt a vak fiu.

A halász sokáig gondolkozott.

– Kérdezd meg tőle – szólt – hogy hol hagyta a gyűrűjét, a mit, négy esztendeje, Szent Bálintkor vettem neki?

– A gyűrűjét?

– Igen, a gyűrűjét.

Inicza másnap ablakánál ült s kinézett a végtelen tengerre. A kakukk-óra egyhanguan kopogta:
– Kinn van, kinn van.
– Vajon tudja-e még a Víg halász nótáját? – kérdezte magában Inicza.
Egyszerre az ágyból megszólalt a kis vak:
– Azt kérdezte, hogy hol hagytad a gyűrűt, a mit, négy esztendeje, Szent Bálintkor vett neked?
Inicza olyan fehér lett, mint maga a lótosz-virág.
– A tengerbe ejtettem – szólt. – De meg fogom keresni.

VI

A vak fiu egyedül volt a házban.

Eleinte nem akarta hinni, hogy magára hagyták. És egy párszor megszólalt:

– Kis anyám!.. Kis anyám!..

De senki se felelt neki. Szepegett és bebújt a dunyhája alá.

Egyszerre nagy járás-kelés támadt a szobában. Mintha valami nehéz dolgot hoztak volna a házba.

Megint elkezdett siráncozni, de rákiáltottak:

– Hallgass, ne költsd fel!

Később az apja szavát hallotta:

– Ó Dsin! Miért is hallgattam rád?!

Utóljára megtudta, hogy a forró kezü asszony nem mosdatja, nem fésüli meg többet, s hogy az a kéz most már hideg.

* * *

– Apám – kérdezte nagysokára, mikor a halász újra szóba állott vele – kis anyám nem volt beteg, mért kellett kis anyámnak meghalnia?!

– Gyerek nem tud ahhoz – felelt a halász. – A nagyok se értik azt egészen.

NINIVE PUSZTULÁSA

I

Élt Ninivében, Jérib király uralkodása idején, egy szőke leányzó, a kit úgy hívtak, hogy Lilith. Lilith a felső városban lakott, malakhit-kőből épült, hűvös palotában.

De azért ismerték őt az alsó városban is. És mikor, estenden, rózsa-szekerén, melyet négy fehér leopárd húzott, kihajtatott a thuja-ligetbe: a mezitlábosok kiállottak az utca-ajtóba és így beszéltek róla:

– Ez Lilith, a ki közülünk való.

Az öreg asszonyok pedig, a kéklő és pirosuló házak tetőzetén üldögélve, sokáig követték a tekintetükkel, s így emlegették:

– Nemrég rongyoska volt s piszkos, mint a szegény ember malacza; most mindennap új rózsaszekér kell neki. Hét kertész, hét bognár sűrűg érte folyvást, hogy a harmat meg ne rontsa lába fehérségét.

Az öreg emberek okosabbak voltak s nem szóltak semmit. Csak ennyit gondoltak magukban:

– A Lilith lába nem arra való, hogy járjon vele. A Lilith lába arra való, hogy játszszejék vele az ember.

Csak gondolták ezt, mondom; szólni nem szóltak semmit. De azért ők is utána néztek a rózsaszekérnek.

A gazdag emberek mindig többet szoktak tudni, mint a szegények; tudományosabbak voltak a régi időkben is. S ha az alsó városban csak annyit tudtak Lilithről, hogy rózsaszekéren jár, a gazdagok tudták azt is, hogy miért jár rózsaszekéren.

Lilith azért járt rózsaszekéren, mert Lilithnek nagyon szép szeme volt.

A legöregebb niniveiek sem emlékeztek tündöklőbb szempárra. Olyan volt az, mint két meleg fényű, mély tűzű zafirkő; a ki bele nézett a rejtelseibe, lehunyta a szemét, s aztán zafirkéknek látta az egész világot.

Az emberek bolondok voltak már az ó-korban is. A felső városban, a ki csak kezét-lábát birta, veszködött ennek a kék fénynek a sugaraíért.

De Lilith csak három embert szeretett: a tudós Abiront, a vitéz Dáthánt és a kis Mikimókit.

Mikimókit azért szerette, mert a Mikimóki apjának négy tornyocska volt a házában, mint a fővezérén. Lilith nagyon szeretett volna ebbe a házba bele költözködni, de különben is kedvelte Mikimókit, mert Mikimókinak soha se volt egyéb gondja, mint hogy neki a kedvében járjon.

Nagyon derék gyerek volt ez a Mikimóki, csak egy hibája volt. Ha nagyon megharagudott valamiért, vagy nagyon megnézett valami fehérszemélyt, egyszerre csak összeesett s eltört. Úgy kellett aztán nagynehezen összeragasztgatni.

A vitéz Dáthán már egészen más fából volt faragva. A vitéz Dáthánt azért szerette Lilith, mert egyszer azt álmodta róla, hogy egy oroszlánnak szétszakította az állkapcáját. A vitéz Dáthán soha se mondta meg, hogy igaz volt-e ez az álom vagy sem?

Végre a tudós Abiront azért szerette, mert ez mindig okos dolgokról beszélt neki.

Abiron ismerte a csillagok járását, a füvek gyógyító erejét, s tudta, hogy vannak más világok is a thuja-ligeten túl. Meglehet, a madarak beszédét is értette. Madarakkal beszélni ugyan senki se látta, de annál többet látták beszélgetni magában, s ezért nagy tiszteletben állott.

A tudományt nem lehet véka alá rejteni, s Abiron szeretett Lilithtel is tudós dolgokról beszélgetni. Nagyon komoly ember volt, s Lilith sokáig el tudta hallgatni.

Az igaz, hogy nem egyformán hallgatta. Néha, a legbölcsebb beszédek alatt, csak nevetett, s azt mondta, hogy mindez ostobaság; viszont, más dolgok hallatára, a száját is eltátotta, olyan szent

félelemmel hallgatott. Ilyenkor közelebb könyökölt a tudós Abironhoz, s fülelt, mint a házi nyulak, mikor odakinn esik.

Abiron igen nagy tudós volt, de azt soha se tudta kitalálni: miért nevet Lilith az egyik tudós dolgon, s miért csodálkozik el úgy a másikon?

Ezt a három embert szerette Lilith, s ennek a három embernek engedte meg, hogy elkísérhessék, mikor estenden kihajtatott a thuja-ligetbe.

Ezek voltak kíséretében akkor is, mikor történetünk kezdődik.

Szép, kora nyári alkonyat volt; a felső város, mely átaludta a tikkasztó délutánt, kezdett megmozdulni. A szökőkutak vidámabban csobogtak; a szekér-hajsz megindult.

Még világos volt, de az alsó város fölött már csillagok ragyogtak. Orgona-illat árasztotta el a langyos levegőt, s a liget felől friss szellő kezdett lengedezni.

Lilith, rózsapárnáin, álmosan nézte a hátrafelé illanó czédrusokat. A leopardok vigan siklottak tova az alsó város felé; a négy fekete-pettyes szürke mén, mely az urfiakat vitte, alig tudott lépést tartani velök.

Az alsó városban már szünetelt a munka. Az iparüzők félretették szerszámjaikat, s kiültek a pitvarajtóba vagy a házak tetejére, minden rendü cselédjeikkel, a kik nagyokat hallgatva nézték a czédrusfasorban tovarebbenő fura fogatokat, a némberek ruháin elpocsékolt kincseket, meg az egész ember- és állatseregletet, mely mind e némberek körül sürgött, forgolódott.

Az irigység az egyetlen érzés, a melynek nincs zenéje. A környéken elhallgatott minden hang, hogy helyet adjon egy ismerős lármának, melyben a kocsidübürgés lassankint mindent elnyomott: ostopattogtatást, kurjongatást s a sok mindenféle állat bölgését, nyihogását. Az alsó város néma tisztelettel hajolt meg a felsőnek a zsvajva előtt.

Csak a vásártér felől hallatszott egy különös, idegen zaj. Valami hosszas, vajlogató sirám, melyet mintha a tömeg bruhahája kísért volna.

S minél közelebb értek a thuja-ligethez, ez a hang annál inkább erősödött. Lilithnek úgy tetszett, mintha egy megbőszült sakál ordítását hallaná, vad röhejjel keverten, mely néha tulharsogta a panaszos hangokat. Nyilván a vásártérről jött a láрма.

Lilith pávatoll-legyezőjével megcsiklandozta a kis fekete kocsist; a négy leopárd megállott. Az urfiak ijedten ugráltak le elefántcsont-szekerükről; azt hitték, valami baj történt Lilith-tel.

– Micsoda láрма az? – kérdezte Lilith.

– Micsoda láрма az? – kérdezte Abiron, Dáthán és Mikimóki, háromfelé szaladva, hogy a föld alól is kerítsenek valakit, a ki a vásártér felől jött.

Egyszeriben megtudták a dolgot, s egyszerre érkeztek Lilith-hez az ujsággal.

– Egy eszelős az, a ki azt jósolja, hogy vége lesz a világnak.

– Látni akarom az eszelőst – szólt Lilith.

– Elmulasztod a tűzijátékot – vetette ellen Dáthán.

– Az eszelős beszédét nem érdemes hallgatni – jegyezte meg Abiron.

– Fegyver lehet nála – aggódott Mikimóki.

– Akarom – szólt Lilith.

Az urfiak visszaültek a kocsijokra, a négy leopárd a rózsaszekérrel kitért a czédrus-fasorból, s a menet megindult a vásártér felé.

Utközben suhanczokkal találkoztak, a kik ugyancsak szedték a lábukat.

– Hová szaladtok? – kérdezte Mikimóki.

– Megyünk a bolondot hallgatni – felelt az egyik suhancz.

– Miért akarjátok a bolondot hallgatni? – kérdezte Abiron. – Bolond elég van a világon, mindennap hallgathattok akárhányat.

– Szeretünk nevetni – válaszolt a fiu.

Mikor épp be akartak fordulni a vásártérre, egy csoport élemedett ember jött velök szembe.

– Miféle bolond az? – kérdezte Dáthán.

– Nagyon fura bolond – felelt az egyik öreg. – Sir és könyörög, hogy tartsunk bűnbánatot. A szakállát tépi, és azt mondja, hogy kő nem marad kövön Ninivében. Vagy három napja jár ide, s most már nem hederít rá senki.

A hogy' bekanyarodtak a térre, meggyőződtek róla, hogy az öreg igazat mondott.

Az eszelőst már messziről láthatták. Egy dombon állott, s meztelen, sovány karjait az égnek meresztgette, miközben hosszan siránkozott, mint egy éhes szamár. Csak egy kis csoport állott körülötte, a kik gúnnyal és szitokkal illették. A többiek a dolguk után láttak. A vásárosok, napnyugta közeledvén, a portékáikat rendezgették, a nép alkudt és vett; s a kik jó vásárt csaptak, nem igen törődtek a bolonddal.

A tömeg tisztelettel nyitott utat az úri fogatoknak, s a mint közelebb értek, tisztán hallották az eszelős szavát:

– Térjetek Istenhez! Tartsatok bűnbánatot! Öltözzetek fehérbe s tépjétek meg ruhátokat! Sirjatok és könyörögjétek, mert jaj Ninivének! Jaj az anyáknak, és jaj azoknak is, a kik még meg se születtek!

Nagyon sovány volt, és vastag könnyecseppek folytak végig az arcán.

– Nini, föld van a szakállában! – vigadott Mikimóki.

– Az ám, szép fekete szakállá van – szólt Lilith.

– Milyen nagy kamasz! – káromkodott Dáthán – és a helyett, hogy dolgoznék, óbégat!

– Az már igaz, hogy jól meg van teremve – válaszolt rá Lilith.

Ezalatt a tudós Abiron odalépett az eszelőshöz és azt kérdezte tőle:

– Miért ütsz ilyen lármát? Mit akarsz? Ki vagy?

A bolond mindjárt fölismerte a tudós embert aranyos ruhájáról és szóba állott vele:

– Én próféta vagyok – szólott.

– A nevedet kérdeztem és a nemzetséged.

– Jónásnak hívnak, a nemzetségemet nem ismertem.

– Honnan jössz?

– A köves országból.

– Térj oda vissza és élj ezentúl békességben. Láthatod, hogy itt hiába üvöltesz. Az okos emberek megbotránkoznak a beszédeiden, a léhűtők pedig vigadnak rajtad.

– Engem az Ur küldött! – felelte Jónás.

– A kit te uradnak nevezesz, az nem létezik.

– Én hallottam az ő hangját.

– Álmodtad azt, Jónás.

– Láttam őt a pusztaságban s mikor vihar volt a tengeren. Menekülni akartam a parancsa elől, de ő kényszerített rá, hogy engedelmessédjem neki. Ő hatalmas és igazságos. Bánjátok meg bűneiteket.

– A bűneinket? Nincsen bűn, Jónás. Azért születünk, hogy élvezzünk.

– Jaj neked, a ki káromlod őt és nevedet parancsait! Látni fogod e világ pusztulását. Mert bizony mondom neked, ha meg nem tértek, az Ur egy lehelletére vége lesz Ninivének! Meg fog indulni a föld; halomra fognak dőlni kupolás palotáitok; kerteiteket, mezőtöket kénköves lángok fogják megaszalni; kincseiteket mint fűvényt hordja el a vízözön, és Ninivéből nem lesz egyéb, mint egy szörnyűséges iszaptemető. Térjetek Istenhez, mert vége lesz a világnak!

– Ez a világ öröktől fogva való – felelt a tudós Abiron – s a mi megvan, nem vész el soha. Csak mi halunk meg, korábban vagy később, és mi is csak átváltozunk. Az okos embernek azonban sehogy sem tetszik ez az átváltozás, s addig élvezzi az életet, a míg teheti. Bizony mondom, Jónás, csalo vagy te és nem próféta.

– Hordd el magad innen! – kiáltott rá Dáthán.

– Te nagyon piszkos vagy – szólt hozzá Mikimóki.

– Engem az Ur küldött – ismételte Jónás.

Dáthán, haragjában, ki akarta rántani a kardját, de ebben a pillanatban Lilith megszólalt:

– Elég volt. Bolondotok unalmas. Menjünk tovább.

A kis fekete majom ijedten kapott a leopardok gyeplőjéhez; az urfiak pedig sietve penderedtek fel a szekerükre.

Aztán hajrá. Megkerülték a Kincses Tornyot s egy vargabetűt irva, kinn voltak a thuja-ligetben.

Az est megérkezett. A nagy nyárfasor mélye komor volt a szürkület páráitól, s a tó mentén sorra gyultak ki a színekben pompázó kerti lámpások. A szemközt jövő fogatok mind ritkábban és ritkábban következtek egymásra, s az urfiak háromszor is hallották ezt a mellettük elröppenő megjegyzést:

– Nini, Lilith csak most jön rózsaszekerén.

De a levegő most is oly édes meleg volt, mint akár az Egymást Kereső Szeretők éjszakáján. Egy-egy kövér, bársonyos szellő elhozta utánuk az alsó város orgonaillatát, s néha, két kocsidübörgés lármája közt, hallani lehetett a távolból az utolsó fülemilék nász-énekét. A tó ezüst mezején hattyupárok lebbentek tova s a bokrok között szerelmes fénybogarak kergetőztek.

Lilith egy királynő leereszkedésével engedte át magát a szellő ölelésének, s álmos szemmel nézte, hogyan üldözi a fénybogár-kisasszonyt sötét gavallérja. A láрма egyre beljebb költözködött a város felé, s egy-egy elkésett kocsi nagy sebbel-lobbal suhant el mellettük. A csend, sejtelmes zümmögéseivel, kezdte elfoglalni éji birodalmát.

Hanem egyszerre a kis szigeten kigyultak a Vaspalota összes ablakai, s alant, a jázmin-bokrok közt, megszólalt a zene. Lilith oda nézett. Eszébe jutott, hogy egyszer, régen, ő is ott tánczolt a gyepen, mezitláb, részeg katonákkal, a kik akkor érkeztek Babylonból.

És révedezve hallgatta a fúvók meg a trombiták lármáját. A harántsip metsző, éles hangja mintha csak az urfiakat csúfolta volna. Lilith arra gondolt, hogy az első szeretője egy muzsikusz volt, a ki a harántsipot fútta. Az emberre már nem emlékezett; de a füle most is kikereste a harántsipot minden zenekarból.

Aztán a zene is elhallgatott, s az előbb elriasztott csend, zizegő kíséretével, ismét végig vonult a fazonon. A nyárfák össze-összedugták a fejüket, s temérdek dolgot tudtak elsusogni egymásnak; az úton tücskök serege czirpelt. És Lilith a párával teli levegőben mintha látta volna az éjszaka fekete szárnyainak rebbenését.

Ekkor, valahonnan messziről, tompán, fojtottan, valami panaszos sirám hallatszott, mint egy átható jajkiáltás. Lilithen végig futott a libabőr.

– Milyen furcsa volna – suttozta, bele nézve az éji homályba – ha csakugyan vége lenne a világnak!..

Hátra vetette fejét rózsáira, s felnézett a fályoltalan, csillagos égboltra. A gönczöltől nem messze egy picziny, nyugodt fényű égi test ragyogott: az ő csillaga volt az.

– Kis csillagom, arany szemű kis csillagom, mondd, ugy-e, hogy nem igaz?

A kis csillag oly békésen, oly szeliden nézett arany szemével... Lilith mosolygott.

II

Másnap reggel Lilith, mihelyt fölébredt, átvitette magát porfir-fürdejébe. Aztán azt mondta a szolgáló asszonyainak:

– Most pedig kerítsétek elő Reczepiczt.

Ez a Reczepicze nagyon tudós öreg asszonyság volt, a ki mindenféle mesterséghez értett. Hogy micsoda mesterséghez értett legjobban, az mindjárt kitudódik.

Elég az hozzá, Reczepicze esze nélkül rohant a rengeteg csarnokba, mely a nagy porfir-medenczét övezte. Lilithet éppen akkor pólyálták ki a meleg lepedőkből. Alacsony, kerek ágyon feküdt, s cselédei három napos liba-fiókákkal törölgették a testét.

Reczepicze a kezét is összecsapta bámulatában.

– Ó, gyönyörűséges virágszálom – sipogott – be szép is vagy, csókolom a lábod!

Nem mondom meg, mit látott.

Lilith, mikor mondták neki, hogy Reczepicze itt van, felkönyökölt a párnára, melyet legkedvesebb vadmacskájából csináltatott, s oda intette magához a tudományos asszonyt. Aztán így szólt hozzá:

– A vásártéren van egy ember, a ki mindig ordit. Jónásnak hívják. Én akarom ezt a Jónást. Eredj és hozd el.

– A bolond Jónást akarod? – kérdezte Reczepicze álmélkodva.

– Azt akarom – szólt Lilith. – Hanem szedd a lábadat s ne mondasd még egyszer, hogy mit parancsoltam.

– Ugy lesz, mint rendeled – nyafogott Reczepicze. – De ne felejtsd, szépséges paradicsom-madaram, hogy az öreg Mikimóki mindjárt itt lesz, s hozza az arany kulcsot, az arany kulcsot az arany várhoz, cserébe egy aranyos hajszálért.

Lilith fölnézett. A két zafírság elsötétedett, mint a hogy' a tengerszemek sötétednek el a hirtelen viharban.

– Siket vagy?! – vijjogott. – Vagy elaludtál állva?! Mégis itt vagy?!

S hogy meggyőződjek róla, vajjon hihet-e a szemének, kikapta egyik cselédje kezéből az illatszeres korsót s utána hajította Reczepiczének. A korsó egyet koppant, aztán darabokban hullott alá a márvány pádimentomra, s Reczepicze úgy menekült a palotából, mint egy kis öntött ürge.

Lilith még utána szalasztotta a legkisebb cselédjét:

– Kiáltsatok rá, hogy jaj neki, ha egyedül jön vissza.

De biz az csak egyedül jött vissza. Már alkonyodni kezdett, a mikor előkerült, s Lilith éppen lent volt a kertjében. A hogy' fel s alá járt a gyertyánfa-ligetben, a sötétség manói csúszva-mászva sompolyogtak fehér ruhája után.

A kis öreg Reczepicze reszketve kereste utját a zizegő bokrok között. Egyszerre, a liget alján, szemben találta magát Lilith-tel. Ijedtében térdre bukott, összekulcsolta karjait a mellén, s lehuzta a fejét a nyakába.

Lilith éktelen haragra gyult, mikor megpillantotta.

– Te szemét! – sikoltott. – Ilyenkor botorkálsz elő, s még egyedül mersz jönni?!

Reczepicze lebujt a fejével a földre, abban a hitben, hogy ugyanis oda fog kerülni. Szerencséjére semmi sem koppant a fejéhez; csak a szitkok árja szállongott körülötte.

Vége Lilith kidühöngte magát s a vén asszony föl merte emelni a fejét.

– Mondd hát, mi történt, gyalázatos?!

– Nem jön – suttogta Reczepicze.

– Tudta, hogy hova hívod?

– Tudta. Ó, szép, fehér galambom, sokkal bolondabb bolond az, mint gondolod; bolondabb, minden eszelősnél a világon! Földi gyökérből él, a vizet a tenyerével meri, s dohos hordóban lakik.

Igy beszélgettem hozzá: »Te féreg, te szennyes ingű, te sáros lábu koldus, a ki földi gyökérből élsz, a ki a vizet a tenyereddel mered, a ki az eső elől dohos hordóba menekülsz, te ocsmány csavargó, a kin az egész világ nevet, a kire kutyákat uszítanak, a kit a víz is utál: te nem akarsz szeretni a világ legszebb asszonyát, a ki frissebb, mint a harmat, ragyogóbb, mint a verőfény, és szőkébb, mint a csurgatott méz?!.. Te bolhák vacsorája, te világ csúfja, te ész nélkül való bögőmajom: te mered azt mondani, hogy nem jössz, a mikor a felső város fehér csillaga hív, a zafírszemű lány, a kinek egy tekintetért a szudrák meghalnak, a kinek egy mosolyáért a fejedelmek naphosszant térdepelnek, a kinek egy csókjáért királyok és népek öldöklük egymást?!«... Csak azt mondta, hogy: »Eredj, rossz szagú vagy.«

– Buta szipirtyó, másképp kellett volna beszélned vele.

– Nem múltott rajtam semmi, drága tubarózsám. Elbeszéltem neki gazdagságaidat, biztattam, hogy tejben-vajban fogod fürösztetni; nyomában voltam mindig, mint az árnyék, s elsutogtam neki szépségeidet. Mondtam, hogy szavát megkedvelted, s hogy illatos kenőcsökkel fogod megfényesíteni poros, sáros szakállát. Aztán még közelebb hajoltam hozzá s a furulya lágy, hízeglő, alattomos hangján sutogtam a fülébe a tudós szerelem rejtelmes, mondhatatlan örömeiről. Azt mondta rá: »Az Ur azt rendelte, hogy vezekeljünk bűneinkért, s hirdessem Ninive pusztulását.« »Vén asszony vagy« – feleltem én. »Az Ur parancsol« – szólt ő. »Ez az utolsó szavad?« – »Ez.« Bizony mondom neked, szépséges tubarózsám, bolondabb bolond az, mint te gondolod, bolondabb, mint minden eszelős a világon.

– Majd meglássuk – válaszolt Lilith.

– Magad mészsz hozzá? – kérdezte Reczepicze elámulva.

– Magam megyek – szólt Lilith.

– Bocsáss meg ez egyszer – rimázkodott Reczepicze, utána csúsza.

– Ostoba vagy – szólt Lilith. – Nagyon megvénültél. Fogadj szót Jónásnak és tarts bűnbánatot.

Azzal ott hagyta a faképnél a szegény tudományos asszonyt s felment az alabastrom-szobába, a hol öltözködni szokott. Egy szolgálóasszony jelentette, hogy az urfiak már várnak rá odalent, az agát-oszlopos csarnokban.

– Mondd meg nekik, hogy kössék fel magukat.

Az urfiak nagyon különbözőkép fogadták ezt az üzenetet. Mikimóki oly keserves sirásra fakadt, hogy eltört, s megint össze kellett tapasztani; Dáthán káromkodott; a tudós Abiron ellenben mosolygott, szeliden, türelmesen.

De abban megegyeztek, hogy végre is elkotródtak szépen, mind a hárman.

Lilith ezalatt felöltözött; vagy, hogy helyesebben szóljak, levetkezett. Redős szoknyája helyett áttetsző fátyolruhát vett magára, mely szerelmesen tapadt a testéhez. Aztán bekerítette magát egy roppant fekete köpenyeggel, s előrendelte a Mikimóki kocsiját.

Kihajtatott a vásártérre, melynek elhagyott sátraira lanyha, édes éj borult. Egy falevél se rezdült; s az ég teli volt hintve csillaggal. Felpillantott a Gönczöl tájékára; a kis csillag bizalmaskodva nevetett odafenn.

Lilith leszállott a kocsiból, s az első embertől, a ki szembe jött vele, megkérdezte, hogy hol van a próféta hordója? Az ember leejtette az állát csodálkozásában, de azért Lilith megkapta a választ:

– Amott, közel a parthoz, három nagy lefektetett hordót találsz. Kettőben kátrány van, a harmadikban lakik a próféta.

Lilith oda sétált s megkoczogtatta a próféta hordóját.

– Kis Jónás, szép kis Jónás, aranyos kis Jónás, gyere ki.

– Nem megyek – szólt ki a hordóból Jónás.

– Én vagyok az az asszony, a ki érted küldött.

– Tudom – felelt Jónás.

De Lilithet nem lehetett könnyű szerrel visszariasztani.

– Gyere ki, kérlek – szólt alázatos hangon – gyere ki, kis Jónás. Meg akarok térni.

– Az már más – felelt a próféta.

Kibujt a hordóból, aztán feltápáskodott a földről s szemébe nézett az idegennek.

Lilith mosolygott. Árnyékban állottak, hanem a prófétának úgy tetszett, hogy a Lilith mosolya világít az éjben.

– Gyere velem – szólt Lilith.

– Ha meg akarsz térni, miért hívsz magadhoz? – kérdezte a próféta bizalmatlanul.

– Meg akarom mutatni mindazt, a mi elveszített. Függő kertemet, selyem párnáimat, a szökőkutat, melynek moraja elaltatott, kincseimet, drágaságaimat...

És ismét mosolygott, édesen, odaadóan, a hogy' csak Lilith tudott mosolyogni.

– Mért csücsöríted össze az ajkadat? Mért nem sütöd le a szemed? – aggódott a próféta.

Lilith engedelmesen nézett le a földre, s mikor köpenye, az áruló köpeny egy pillanatra szétvált, szendén, szemérmesen fogta össze ismét.

– Igazán meg akarsz térni? – kérdezte a próféta.

– Azt akarom, a mit te akarsz – szólt Lilith. – De gyere hozzám.

És felnyitotta a szempilláit. A két zafir vakítóan csillogott az éjben, s Jónásnak hirtelen kábitó, meleg szél csapta meg az arcát. A gáton túl, odaát, halkan susogott a víz.

– Asszony, te gonoszat akarsz velem.

– Igaz, hanem azért csak gyere – suttogott Lilith.

– Megyek – szólt Jónás.

* * *

Hajnal felé az üvegházi terem, mely a malakhit-palota kertjére nyílt, tele volt suttogással, sóhajjal és csókok neszével. A szökőkut vize szüntelenül, egyhangun locsogott; s az Égő Szerelem vérvörös virága nehéz, bódító illatot árasztott a pálmásátor körül.

... – Hogy mondtad, édes kis Jónásom, te próféta vagy, ugy-e? – suttogott Lilith.

– Az volnék – sóhajtott Jónás bűnbánattal.

– Szeretem a prófétákat – szólt Lilith.

III

Dáthán éktelen dühbe gurult, Mikimóki pedig tele sirta a zsebbevalóját, mikor meghallották, hogy Lilith ezentul nem akar róluk tudni. A tudós Abiron azonban, a ki osztozkodott sorsukban, vigasztalta őket.

- Majd másképp lesz minden. Menjünk tovább.
- Meg van gárgyulva – vicsorgatta a fogait Dáthán.
- Csak a bolondját járja – vitatkozott Abiron. – El fog múlni ez is; minden elmúlik.
- Ó, mikor látom ismét?! – könnyezett Mikimóki.
- Talán már holnap. Légy nyugodt; látni fogod ismét. Minden ismétlődik.

És tudós előadást tartott nekik a dolgok körforgásáról. Dáthán és Mikimóki azt mondták rá, hogy: »Szamár!« Ez a szabad vélemény-nyilvánítás sokat enyhített a fájdalomukon.

Lilith ezenközben mindenre gondolt, csak arra nem, hogy mit szólnak az urfiak a megváltozott állapotokhoz. Egész nap ott ült a Jónás lábánál és leste ajkáról a szót.

- Mondd el nekem – faggatta – nemzetségedet, és a fáradalmakat, a miket kiállottál.

Jónás nem fukarkodott a szóval; a próféta szeretne beszélni.

Mikor elmondta, hogyan kezdte üldözni az Ur hangja a pusztában, Lilith remegett; mikor elmesélte, hová, merre bujdokolt a parancs előtt, Lilith közelebb simult hozzá; mikor elbeszélte a tengeri vihar történetét s a hajósok haragját, Lilith felkiáltott: »De hát mért nem ölted meg őket?!« – s mikor végül elpanaszolta, mennyit szenvedett a hal gyomrában, Lilith elnevette magát.

- Bármerre induljunk – szólt a próféta – oda jutunk, a hova Ő rendel. De miért nevetsz?
- Azért nevetek – szólt Lilith – mert te csakugyan eszelős vagy, az én kis eszelősöm.

És megcsókolta a próféta haját.

Dél felé a vásárosok zaja fölkeltette a Jónás szundikáló lelkiismeretét.

- Mennem kell – szólt – hirdetni a vezeklést.

De meg volt írva, hogy soha se az történjék, a mit Jónás akart. Addig késlekedett, míg egyszerre nem ismert magára többé.

A porfir-medenczéből egy uj, eddig ismeretlen embert szedtek ki, a kin leginkább maga Jónás ámult. A haja csigákba volt sütvé, szakálla drága olajkenőcsöktől fénylett, szálas alakját gazdag ruha fedte, s testéről finom illatszerek áradtak szerte. Ujjait drágaköves gyűrűk borították; karjain arany percek fityegtek.

Hirtelen egy idegen került vele szembe, egy rózsakoszorús urfi, s mikor Lilith megmagyarázta neki, hogy ez ő maga egy álló tükörben, Jónás elvörösödött a haja gyökeréig.

- Mért vagy oly szomorú? – kérdezte Lilith.
- A saru szorítja a lábam – felelt Jónás. – Ahhoz vagyok szokva, hogy mezitláb járjak.
- Tenni fogunk róla – szólt Lilith.

Előhívatta a szolgáló asszonyait s lehúzatta a próféta saruját. Aztán elébe térdelt Jónásnak, s maga göngyölgette be a lábát puha bársony közé.

- El fogok esni benne a rögön – szólt Jónás.
- Nem fogsz a rögön járni – válaszolt Lilith. – Négy fehér lovat adok neked, és selyemmel párnázott kocsit.

Jónás nem szólt semmit, de még jobban lehorgasztotta az orrát.

- Rosszkedvű vagy, kis Jónásom – szólt Lilith. – Meg foglak vigasztalni.

IV

A csillár ezer mécsese repkedő tűzcsíkokat szórt a kristály-kancsókra s a karcsu bronz-oszlopok árnyékából bronz színű törpék lépkedtek elő, arany tálakkal a vállukon. A nagy ebédlő négy sarkában, ezüstből faragott póznákon, drága fűszerszámok égtek.

Egy idő óta szótlanul ültek selyem-párnáikon, Lilith elnyújtózva, Jónás térdére könyökölve. Lilith behunyta a szemét és nemrég történetekre gondolt; Jónás egy törpét nézett, a ki majd megszakadt a halak és vadak súlya alatt.

A kis cselédek lerakták a roppant nemes érczeket; Lilith felocsúdott.

– Egyél és igyál velem – szólt a prófétához.

Jónás evett és ivott.

– Melyik borból iszol? – kérdezte Lilith. – Ez, ebben a zöld üvegben, fehér bor; nézd, mint a folyó smaragd. Jó bor, eloszlatja a szomorúságodat. Emez a másik, itt az arany serlegben, barnapiros, mint szűz leányok vére. Igyál belőle, s tüzet érzesz folyni az ereidben. Végre az ott, a koponyából készült billikomban, szénfekete bor; ettől mindent elfelejt az ember. Tudod mit? Igyál mind a háromból.

Jónás ivott mind a háromból. De győzte a bort s nem lett tőle vidám.

– Ugy vagy nálam, mint idegennél – szólt Lilith. – Nesze, fogd ezt a kis korbácsot, s parancsolj vele a cselédeknek. Szép korbács, jó korbács; akasztott ember bőréből való.

Jónás megcserdítette a kis korbácsot, és lőn őrült szaladgálás. Az egész házból ész nélkül futottak elő a szolgáló asszonyok, cselédek, törpék és bolondok. Hosszu sorban járultak új parancsolójuk elé, s letérdepeltek előtte, várván rendelkezését. Lilith nevetett.

– Milyen furcsák! – szólt Jónás, de nem vidámodott fel.

Aztán elküldte őket. Visongva szaladtak el, mint vályuhoz a malaczok; de Lilith visszahívta a legkisebbik törpét.

– Jöjjenek a zenészek – ugymond.

A törpe ponttá görnyedve gurult el.

És jöttek a zenészek. Elül a csimpolyások, leghátul, a kik a harsonát fútták. Voltak köztük öregek és fiatalok, nők és gyermekek. Vígat fujtak; s a vig danára Lilith bolondjai bukfenczeket hánytak. De Jónás nem nevetett rajtuk.

– Igyál – szólt Lilith, s Jónás ivott, mint a gödény.

Aztán tizenhárom táncosnő jött fátyolruhában, s megkerülvén a zenészeket, a kik az oszlopok közt állottak, ellejtették a napfény szerelmeskedését a rózsabokorral. Jónás ásitott.

– Hagyjátok abba – szólt Lilith – tánczotok unalmas. Hozzátok elő Veresbegyét.

Alig hogy kimondta a parancsot, Veresbegy megjelent. Két bolond hozta kézen fogva; a harmadik bolond hozta utánuk a hárfát.

Veresbegy nagyon szép kis lány volt. Selymes fekete haja volt és ábrándos, vizes kék szeme, melynek tekintete soha sem változott.

– Nem lát – magyarázta Lilith. – Vakon született.

A zenészek elhallgattak. Veresbegy megigazgatta vézna kis testén a bohóc szoknyát, melynek az eleje piros volt, a hátulja barna, s megpendítette a hárfát.

– Most olyat fogsz hallani, amelyet soha – szólt Lilith. – Veresbegy a legszebben hárfázik, a legszebben énekel, s a legszebben tánczol a világon. Veresbegy nagyon drága jószág. Két leggyönyörűbb agaramat adtam oda érte.

Veresbegy mosolygott, úgy, a hogy a csecsemők szoktak mosolyogni, a mikor megsejtik, hogy tejet kapnak; s tovább pengette a zenélő szerszámot. A hárfá eleinte mélán szólt, de aztán vidámabban zengett, s mikor a hangok, egy-kettő, vigan pattogtak ki a húrokból, megzendült a Veresbegy dala is.

Jónás elámult. Ilyennek álmodta ő a kherubok hangját, de ez a kherub egy szennyes utcai dalt énekelt, a melyet a lebujokban szoktak énekelni mámoros hajósok czéda leányokkal. Mintha gyíkok és varangyok ugráltak volna ki tejfeles kis gyermeki ajkán.

S a ronda dal őrzöngő tánczba fűlt. A zenészek újra megszólaltak s Veresbegy egy éles rikoltással megkapta száz szoknyája legfelsőbbikét, aztán mintha a rossz betegség bujt volna belé, eszeveszetten kezdte járni a bolondját. Lábacskája minduntalan az eget szántotta, s mikor a zene a legjobban rivalgott, meghajlott derékig, mint a ki arra készül, hogy széles jókedvében kirugja maga alól a világot.

Lilith poharával koczogott a zenéhez. Jónásnak kalapálni kezdett a szíve. Ugy rémlett neki, mintha ebben a szörnyű vak leányban Ninivét látná maga előtt, a mely fejét vesztve tombol, s nem látja, hogy az Ur él és parancsol.

Fölkelt, letépte fejéről a rózsakoszorút és így szólt:

– Eressz el, megyek hirdetni a vezeklést.

Lilith is fölállott. Intett s Veresbegyet elvezették. A többiek ijedten kotródtak el, mint vadak a vihar elől. Csak ketten maradtak a teremben.

– Mondtam, szerelmem – szólt Lilith – hogy meg foglak vigasztalni. Állok szavamnak. Gyere, eloszlatom minden bánatodat, minden bajodat. Látni fogod, a mit férfi-ember nem látott soha. Megmutatom neked a hajamat. Kövess.

* * *

A teremnek, melybe mint félénk szerelmesek lopóztak be, tükörből voltak a falai. Jónásnak káprázott a szeme. Megdörzsölte: hátha álmodik?!

Lilith megállott a terem közepén s intett Jónásnak, hogy maradjon a küszöbnél. A próféta nem gondolt többé semmire. Sokat ivott a szénfekete borból.

Lilithnek tizenkét gyémánt-tűvel volt felkötve a haja, tizenkét gyémánt-tűvel, arany foglalatban. De a gyémánt fénytelennek, s az arany sárgának, hitványnak tünt fel a Lilith hajához képest. Lilith szőke volt.

Fölemelte a karjait s ledobta az első tűt a márványkövezetre. Aztán a másodikat, meg a harmadikat. Egy hajfonat lebomlott, s a tükörfalak szokatlan, ismeretlen, csodás fénytől csillantak meg. A próféta szíve vadul kezdett ugrálni s Lilith egyre dobálta a silány gyémánttűket. Végre eldobta az utolsó tűt is. Egy széles fénysáv verődött végig a szobán, s Lilithet elborította a mesés szőkeség.

A tükörfalak ragyogtak örömben. A próféta szeme szikrázott. A mit látott, azt nem jó halandónak látnia: egy erdőt látott napsugárból.

Leborult a földre, s azt rebegte:

– Imádlak.

Akkor éjjel Jónás egyszer se hunyta le a szempilláit. Mikor odakünn derengeni kezdett, egy dalt dörögött Lilithnek, melyet a tengeren hajóslegényektől tanult.

V

Háromszor kelt fel a nap és háromszor nyugodott le. Ezalatt a Jónás szeme nem tudott betelni a megbabonázó, bűvös látománynyal. A negyedik reggelen azonban így szólt Lilithhez:

– Boraid tüzesek és gyöngyvirágaid illata elkábitó. De a lángcseppek után keserű íz marad a szájamban s illatszereid émelyitenek. A földi gyökér jobb ízű s a barlang illata üdőbb. Palotád rettentő. Gyere velem a remeteségbe; jobb ott. Hagyd itt függő kertedet, drágaságaidat s utálatos bolondjaid hadát. Kövess engem s közelebb vezetlek az Urhoz. Elmegyünk a mocsoktalan forrásokhoz, a hova emberi láb még nem hatolt el, s utközben hirdetni fogjuk: a megtérést vagy Ninive pusztulását.

Lilith nevetett.

– Furcsa emberke vagy te, Jónás. Egy kerékkel kevesebb van a te fejedben, mint más emberében; vagy meglehet egygyel több, nem tudom. De lásd, az, a kit te az Urnak hívsz, azt akarta, hogy éljünk; s az élet csak így szép, a hogy' én élek. Porfir-fürdővel, kábitó borokkal, rózsaszekérrel, illatokkal és sok, sok bolonddal. De hidd el, te vagy az én legkedvesebb bolondom, és te is szereted a te kis bolondodat, ugy-e? Csókolj meg s ne beszéljünk erről többet.

Jónás nem is beszélt a dologról többet, de a hányszor egyedül maradt, mindig úgy bandukolt fel s alá, mintha az orra vére folynék. Koronkint felnézett a faltető festett és faragott lányaira. Azt nézte: vajjon nincs-e odafenn valaki, a ki megcserditene egy kis korbácsot, a mely akasztott emberek bőréből van fonva?!..

Egy este Lilith aggódva szólt hozzá:

– Jónás, te nem eszel, nem iszol. Mi bajod van, Jónás?

Jónás felkelt párnáiról, eldobálta gyűrűit, mintha félne tőlük, és így felelt:

– Add vissza rongyaimat, megyek hirdetni a vezeklést. Az Ur parancsol.

Lilith álmélkodva nézett rá, aztán szomorúan szólt:

– Bolond vagy te, Jónás!

Egy kicsit habozott, hogy visszatartsa-e? De aztán odasündörgőzött hozzá, körüldorombolta, s a tündöklő szókeséggel még egyszer eltakarta a próféta szemét.

Jónás maradt és lerészegedett. Lilith azt hitte, hogy diadalmaskodott a láthatatlan ellenséggel szemben.

Hanem reggel, mikor fölébredt, Jónást nem találta többé maga mellett. Felugrott s meztláb szaladt ki a kamarába, hol az eszelős rongyait tartotta. Egy halom gyűrű, karperecz, saruk, meg egy drága ruha hevert a földön; a rongyoknak lába kelt.

A próféta megszökött.

* * *

Az urfiak igen megörültek a dolog illetén fordulatának. Mikimóki sietett megbocsátani s Abiron mosolygott, mint a ki már régen tudta, mi fog következni.

– Elhagyott a szeretőd, Lilith! – gúnyolódott Dáthán.

Lilith vállat vont és nevetett. Később pedig, vacsora közben, elénekelte nekik a ninivei csapszékek dalát, mely a bolondot csúfolta:

Jónás, a csethalban csücsülve,
Így szólt: Ej huj, jobb volna kinn...

VI

A tudós Abiron egy éjszaka nem tudott aludni. Rosszat álmodott s arra riadt fel, hogy a szive lázas sietséggel kopogtat a mellén, mintha ki akarna menekülni onnan belülről.

Fölkelt és szédelegve az ablakhoz támo lygott. Alig birta kinyitni, de végre sikerült a dolog. Aztán kinézett a világba.

Fekete éjszaka volt. A vak, homályos égen sötét fellegek ültek s Abiron valami kénkö-szagot érzett a levegőben. A dombok felől egyik szélroham a másik után üvöltött be a városba, s közben, a messzeségből, tompa moraj és zúgás hallatszott.

Abiron meglomhult szempillával bámult ki a sötétbe. A lélekzete elfult, a torka kiszáradt, egész teste szorongott. Egyszerre roppant dördülés hangzott fel a hegyek közül, melyre sürü egymásutánban három-négy szörnyű csattanás ekhózott. Aztán mintha egy megbőszült, óriási vadállat bömbölt volna végig a világban.

Abiron becsukta az ablakot s visszabujt az ágyába. Fejére huzta a paplanát, hogy ne halljon semmit; de nem tudta megállni, megint felült, s lélekzetét visszafojtva, fűelt. Az utczákon őrült lótás-futás. Vajjon miért szaladgálnak? A moraj hol gyengült, hol erősbödött; aztán baljóslatu, komor csend.

Kezdett nyugodtabb lenni. Ekkor azonban egy második, még erősebb dördülés hallatszott, mely megreszkettette a ház falait, s ez a dördülés kidobta Abiront az ágyból.

Rémülten tápázkodott fel; a padló imbolygott a lába alatt. Odakinn, az ablakai alatt, zavart összevissza futkorászás, segítség-kiáltások, jajveszéklés. S mintha a bömbölő vadállat már a szomszéd-utczákban járt volna.

Feje nélkül rohant a lépcső felé, midőn egy új dördülés ismét a földhöz terítette. A sivitozás közelebből hallatszott:

– A földrengés!.. Meneküljünk!..

Megdermedve hallgatta, hogy' nyihognak, nyeritenek a lovak istállóikba zárva, aztán egy utolsó erőfeszítéssel, négykézláb kapaszkodott le a lépcsőn. Mikor kibukott az utcára, vadul rohanó emberáradatba ütközött, mely magával söpörte. S fülébe süvített a vészkiáltás:

– Jön a víz-ár!

Már hallani lehetett a megbőszült elem borzasztó harsogását. A tömeg vadul taposta az előtte menekülőket s Abiron alig birta magát a lábán tartani. Leomlott és düledező házak közt taszitották, lökdösték előre, s az üvöltözés, jajveszéklés egyre erősebb lett körülötte. A lehullott faltömegek alatt haldoklók nyöszörögtek, s egy asszonyt, a ki férje holtteste mellett jajongott, eltiportak. Odább, kőhalmok közé zárva, kis gyermek siránkozott.

Senki se hallgatott rá. Abiront előre rugták. A betegek házában ablakaiból a benn felejtett nyomorultak kétségbeesve könyörögtek le az utcára, hogy szabadítsák ki őket. Nem kaptak más feleletet, csak azt, hogy:

– Jön a víz-ár! Jön a víz-ár!

Majd egy őrült rivalgás. A hullám-tömeg, mely megkerülte a várost, szemben támadt rá a menekülők seregére s a legelül rohanók félig őrülden fordultak vissza, nekik esve a mögöttük küzdőknek. »Vissza! Jobbra!« – hangzott a rémület ordítása. A menekülők fojtogatták egymást.

Végre még egy rettentő dördülés, a legerősebb valamennyi közül, s a szomszéd kőfalak is megingottak. Abiron hanyatt vágódott; egy téglatömeg zuhant a lábára. Félre ugrott előle, s egy másik kőroncs majdnem agyonzúzta. A feje érintetlen maradt, de a karjai ott maradtak a téglán alatt.

Elkábult. Még hallotta a bödületet, s látta, hogy az ég vörös fénybe borul, aztán elvesztette az eszméletét.

* * *

A hol előbb Ninive pompázott, ott nem volt egyéb, csak egy nagy temető. A paloták helyén kőromok és víz-ár; a függőkertek s thuja-liget helyén füstölgő fák és büzhödt pocsolya. Szerzte, szanaszét és mindenütt: emberek és állatok hullái.

Betelt a jövődőlés. Az Ur haragja elsöpörte a mi ismerőseinket. A kis öreg Reczepiczét úgy elmosta a víz ár, mint egy kis szemetet; Mikimóki rémületében eltört, és senki se ragasztotta össze. Dáthánt kardostul eltemette egy sziklatömeg.

A tudós Abiron, sántán és bénán, egyedül vánszorgott ki élve a roppant pusztulásból. Nehéz sora volt a tudós Abironnak. Kéz és láb nélkül nem sokat ér az élet, különösen, ha az ember nem lát maga körül egyetlen élő lelket se, a ki megitassa s kenyeret adjon neki.

Három napi vergődés után felvonszolta magát egy magaslatra, s végre talált egy embert, a ki élt.

Az ember egy sziklán ült és zokogott.

Abiron megismerte, s láttára elfogta a düh. Elfelejtette éhségét és szomjuságát, nem érzett egyebet, csak kimondhatatlan haragot. Elfelejtette minden nyomoruságát, csak az volt az eszében, hogy ez az ember az, a ki megjósolta Ninive pusztulását, s hogy ez az ember most itt, előtte, jajgat.

– Te átkozott kuvik! – kiáltott fel – te szörnyü halálmadár, hát te élsz?! Te, a ki ezt a kárhozatot hoztad városunkra, élsz és pityeregsz?! De hisz tánczolnod kellene s vigadnod, hogy ennyi szerencséd volt, s hogy alávaló jóslatod ilyen szépen betelt! De hát miért pityeregsz, átkozott sirásó, miért sírsz, halál fattya, mondd?!

– Azért sírok – szólt Jónás, – mert olyan nagyon szőke volt.

AZ ISPILÁNTI LÁNYOK

I

A kis pásztor a fűben feküdt és nádsípját fujta. Egyszerre észrevette, hogy' messziről, a Fellegvár felől, három kis pillangó száll le a rétre. Egy vörös, egy sárga és egy fehér. A hogy közelebb értek hozzá, látta, hogy nem pillangók azok, hanem három kicsi grófkisasszony.

A kis pásztor leeresztette a nádsípot s eltátotta a száját. Nem mert lélekzeni a fűben; csak nézte őket.

A kicsi grófkisasszonyok vigan ugrándoztak a harmatos gyepen. A legnagyobb, a vörös ruhás, megfogta a szoknyácskája szélét s danolászva tánczolt. A középső, a kin sárga ruha volt, virágokért szaladgált s szőke hajába egy csunya pipacsot dugott. A legkisebbik, a fehér ruhás, úgy futkosott körülöttük, mint egy édes kicsi nyul.

A kis pásztor csak nézett. Nádsípját elfelejtette, és félt.

Egyszerre a pillangók fölkerekedtek és odább szállottak. A fűben rejtőzködő két szem követte őket. Egy darabig messziről, nagyon messziről, valami vékony, czérnahangu danolászás hallatszott, aztán eltűnt a három piczi pont.

A kis pásztornak úgy tetszett, hogy hirtelen beesteledett. Nem vette elő a nádsípot, hanem a Fellegvárt nézte, melyet lassankint eltakart az alkony és a köd.

Aztán felszedelőzködött, nagy lassan megindult hazafelé, és sokáig elgondolkozott.

Olyan sokáig gondolkozott, hogy e közben a grófkisasszonyok felnőttek. Egyik a másik után.

II

A grófkisasszonyokat úgy hívták, hogy: Langli, Flór, Eliant. Fenn laktak a Fellegvárban, ott is az ó-toronyban, annak is a legfelső emeletén.

Lentebb az apjuk lakott, a ki valóságos gróf volt. Tetőtől talpig gróf; a feje búbjától a lábujja bütykéig. Ez a gróf igen sok névvel ékeskedett. Mikor reggel fölkel, mindig az volt az első dolga, hogy elmondta magában valamennyi nevét. Ilyenformán:

– Én Fellegvári Hókusz-Pókusz Árgyil gróf vagyok, Henczida és Bonczida örökös ura, Lárifári báró, Ispilánt hercege...

Délig tartott, a mig egészen elmondta.

Mikor öregedni kezdett, belátta, hogy ez a foglalkozás igen-igen fárasztó. Attól fogva egy csatlós fiúnak kellett helyette elmondania, reggeltől délig, a litániát. De a csatlós fiu nem bírta sokáig az állapotot, s egy szép nap megszökött.

... Langli, egy reggel, a mint ablakából letekintett a rétre, álmélkodva látta, hogy tündérek tánczolnak a gyepen, összefogózva. A nap tüzesebben sütött, mint azelőtt; a bokrok zöldje melegebb volt, s a virágok szinte kicsattantak a sötét pirosságtól.

Ugyanaznap a gróf magához hivatta Langlit és így szólt hozzá:

– Langli, fiam, immáron tizenhat esztendő vagyok. E nagy napon egy komoly szóm van hozzád. Langli, fiam, soha se felejtsd el, hogy én Fellegvári Hókusz-Pókusz Árgyil gróf vagyok, Henczida és Bonczida örökös ura, Lárifári báró, Ispilánt hercege, s hogy te a leányom vagy!

– Igen, apám – szólt Langli.

– Kincstáram üres, – folytatta a gróf – a jobbágyok oly renyhék s a természet oly mostoha!.. Hozományt vajmi keveset adhatok veled. De rangodat ne felejtsd, Langli, s jusson eszedbe mindig, hogy királyfi jön érted, nyolczlovas hintón, száz főből álló kísérettel, aranynyal himzett s drágakövekkel kirakott ruhában. Langli, fiam, menj fel az ó-toronyba, s nézd meg, nem jön-e a királyfi?

– Igen, apám – szólt Langli.

Felment az ó-toronyba, annak is a legfelső emeletére, a melynek széles kiugrójáról el lehetett látni messze, igen messze. De csak a tündéreket látta, a kik odalenn tánczoltak, a gyepen, összefogózva. A királyfi nem jött.

III

Jött azonban az Ifju Szezelem. Az Ifju Szezelem lovag-ruhát viselt s prűszkölő fekete paripán érkezett.

– Szeretlek, szép kis Langli – szűlt, s a hogy’ selymes, felkunkorodott bajszát megpűdűrtte, Langli, vűrűs ruhájában, összerázkodott.

De eszűbe jutott apja intűse s így felelt a lovagnak:

– Az én apám Ispilánt hercege s én az apám leánya vagyok. Érttem királyfi jűn, nyolczlovas hintűn, száz fűnyi kísűrettel, aranynyal himzett, s drágakűvekkel kirakott ruhában.

A lovag kűszűnt, felűlt lovára s belevágt a sarkantyűját paripája testűbe. Aztán elvágtatott. Mikor már messzi volt, visszafordult és búcsűt intett. Majd tovaszáguldott és szem nem látta tűbbű.

A tűndűrek is eltűntek a gyeprűl.

Ezenkűzben a grűf nagyon elbűsult a jobbágyok renyheshűgűn s jűnak látta megtűrni őseihez. Egy utolsűt sűhajtott:

– Én Fellegvűri Hűkusz-Pűkusz Árgyl grűf vagyok, Henczida és Bonczida örűkűs ura, Lűrifűri bűrű, Ispilánt hercege – s kiadta nemes lelkűt.

Langli igen megsiratta őt s mikor kűnnyei kiapadtak, így szűlt testvűreihez:

– Flűr, Eliant, menjetek ki az erkűlyre, s nűzzűtek meg, nem jűn-e a királyfi?

Semmit se láttak, Flűr és Eliant.

IV

– Mily szép vagy, Flór, aranysárga ruhádban! – szólt Langli egy gyönyörű őszi este. – Szőke hajadnak fosztott selymét mintha bűbájos törpék fésülték volna meg, s a nefelejts nem oly szelid, nem oly kék, mint két édes szemed! Most már értem, miért nem jött a királyfi. A királyfi terád vár!

De Flór nem felelt. Flór a vadászra gondolt, a kivel nemrég az erdő tisztásán találkozott.

Langli, a ki, mióta apja meghalt, folyvást gyászruhát viselt, nap nap után kint ült az ó-torony erkélyén. A királyfit leste, a Flór királyfiját, a ki bizonyára utban volt már a Fellegvár felé.

– Porfelhőt látok – szólt néha. – Alighanem a királyfi jön.

De Flór sirva fakadt, s egy késő éjszakán megvallotta Langlinak a vadászt.

Langli megrémült.

– Nem, kis Flórom – szólt könnyörgő hangon – te ezt nem teheted velünk. Nem felejtheted el ősz atyánk utolsó kívánságát, nem alázhatod meg az én gyászruhámat, büszkeségem és lemondásom sötét öltönyét. A királyfi már nem késheik soká. Csak még egy kicsinyég várj, édes szerelmem.

Flór sirt és még sokáig gondolt a vadászra.

V

Rohant az idő, illantak az évek. Langlinak, a ki folyvást az erkélyen ült gyászruhájában, a hosszú várakozásban megdermedt a lába, s Flór homályosra sirta a szemét. Eliant egyedül járt le a rétre virágot szedni.

Eliant karcsú volt, mint a szarvas-ünő, s oly szeliden, annyi bizalommal nézett a világba, mint egy őzike, mely most lépett ki először sziklaodvából, s nem ismerve semmi veszedelmet, nem fél semmitől.

De a hogy hirtelen a pásztorra bukkant, a ki egy levágott fa törzsére könyökölve nézte az égen uszkáló bárányfelhőket, maga sem tudta mért, mégis megrettent.

A kis pásztor megnőtt azóta s már nem félt a fehér-ruhás lánytól.

– Jó napot, kicsi grófkisasszony – szólt vidáman, mert örült, hogy újra látja a fehér pillangót – csak nem tőlem ijedtél meg?!

Eliant még soha se látott pásztort, de azért nekibátorodott és nem futott el.

– Megmutatom neked a legkisebb báránykám – folytatta a pásztor. – Fehér, mint a frissen esett hó, s ezüstös csengő van a nyakán.

Eliant örült a báránynak, s kérte a pásztort, szedjen neki virágot.

Azután mindenfélét beszélgettek. A pásztor azt mondta neki:

– Kedves emlékeim, édes reménységeim kis pillangója, oly régen vártalak!

S attól fogva Eliantnak folyvást ez a pár szó járt a fejében.

Nem is titkolta el Flór és Langli előtt:

– Beszéltem a pásztorral, s nekem adta a legszebb báránykáját.

Flór és Langli nagyon megijedtek.

– Többet nem szabad lemenned a rétre – szólt szigorúan Langli.

– Kis Eliantom, felejtsd el a pásztort – könyörgött Flór – én sem gondolok többé a vadászra.

De Eliantnak hiába beszéltek.

– Vissza akarok menni a pásztorhoz – szólt másnap, makacsul, mint a rossz kis lányok. – Látni akarom a báránykám. Báránym fehér, mint a frissen esett hó, s ezüstös csengő van a nyakán.

Langli igen megharagudott, s nem engedte, hogy lemenjen a rétre. Flór pedig összetett kézzel kérte, hogy maradjon a toronyban, s így suttogott a fülébe:

– A királyfinak ma vagy holnap meg kell érkeznie. Mit szól, ha megtudja, hogy nem várod jegyben, gyűrűben, hanem naphosszat künn csatangolsz a réten?!

És a két szomorú leány körülfogta a kis fehér ruhást.

– Emlékezzél vissza apánkra, Ispilánt herczegére! Így szenteled meg végső akaratját?!

Eliant nem akart rájuk hallgatni, de nénjei folyvást a halotról beszéltek neki.

– Még jó, hogy nem érte meg ezt a szégyent! – szörnyűködött Langli.

– Megfordul a sirjában – tóditotta Flór.

De Eliant csak a pásztorra gondolt.

– Virágot szedett nekem, s hogy kedvemben járjon, felkúszott egy gyopárért a meredekre, a hol a madár se jár.

– S nem gondolsz apádra, a ki az életedet adta?

– Kedves emlékei, édes reménységei pillangójának mondott! – suttogta Eliant.

– El kell szakadnod tőle – ismételte Langli.

– Oly régen várt! – könyörgött Eliant.

S egy ideig nem hajtott semmi szóra. De mikor egyszer zivatar rázta meg az ó-torony ablakait, s a szélvihar sirámában Langli felismerte apjuk szavát, megtört az akaratja. A rétre feketeség borult; a pásztor messze volt.

– Legyen – szólt Eliant.

- Jó leány vagy – szólt Langli – s a királyfi le fogja hozni érted az ég csillagait.
- Azért mindig ő rá fogok gondolni – sugta Eliant Flórhoz.
- Egy darabig – felelt Flór. – Aztán elmúlik minden.

VI

Eliant ajka szinte kicsattant a tüzes pirosságtól. A szeme égett, és házi dolgoktól formátlan, barnás kis keze remegett. Nem lelve egy pillanatnyi nyugtot, mint egy megszállott hánykolódott ágyában. És vére keringett, keringett szilajon.

A mult két kísértete ott ült az ágya mellett, mozdulatlanul.

Eliant szólt:

– Nézzétek meg, nem jön-e a királyfi?

Langli már nem igen tudott járni, és Flór csak keveset látott. A szürke kísértetek mégis összefogóztak s kimentek az ó-torony erkélyére.

De a királyfi nem jött.

VII

Sok év haladt el. A lovag, a vadász és a pásztor, csontkezüket szépen összekulcsolva, feküdtek a földben s Fellegvár leányai még folyvást várták a királyfit.

Szellemekhez hasonlatos árnyék-alakjaik meg-megjelentek az ó-torony erkélyén. Szürke ruhájukat látva, a libapásztor lányok ijedten futottak vissza a faluba, s a kis csordás fiu egy terebélyes fa mellől álmélkodva nézte szüntelen bolyongásukat. Söhajtásaik elhallatszottak a rétre, s a faluban keresztet vetve beszéltek, hogy husz év óta egyik sem evett s hogy a béna ismét jár, mint a hogy a hazajáró lelkek. De fergetegben kellett őket látni! Vad tánczot jártak a villám fényénél, s mikor a zivatar elvonult, üvöltésük betöltötte a tájt.

A Fellegvár pedig pusztult, egyre pusztult. Kövét belepte a moha; falai összeroskadoztak; ember, állat nem mert a közelébe menni. Utóljára már messziről is látszott, hogy csak pókhálóból vannak a falai. A hold keresztülsütött rajta.

VIII

Egy este roppant köd szállt a rétre. Ez a köd betöltötte a kunyhók piczi kertjeit, nehézzé tette az alvók lélekzetét, s teljesen eltakarta a Fellegvárt.

Reggel, mikor a nap ismét letűzött a rétre, a pókhálóvár és a gróf-kisasszonyok eltűntek. Szétfoszlottak, mint a köd és az álom.

DOM GIL, A ZÖLD NADRÁGÚ

(PORTUGÁL HISTÓRIA.)

I

Mély gyászba borulva ült Dom Gil, a zöld nadragú, a Szent-Bálint-vendéglő erkély-ajtájánál, mely a Tajora bámult.

Kócsagtollas birétomát lehúzta az orrára, és előkelő ujjai szomoruan turkáltak fürteiben, melyek egy idő óta fehér színben hivalkodtak. Szomoruan, mondom, mert az október hónap gyalázatos még Portugáliában is.

Odakünn, a Tajo piszkos habjai lomhán hömpölyögtek a nagy semmi felé. Az utcán fázós emberek nyargaltak adni és venni, rászedni felebarátjaikat, koldulni vagy páváskodni, s legkivált enni, hosszan, hosszan, örökön enni, mint a sertések. Mindezek az emberek el valának merülve szennyes gondolataikba, s nem látták Dom Gilt és az ő zöld nadragját.

Benn, a korcsmában, már alig volt ember. A pincérlegények unták a létet, és ásitozva csörömpöltek tányéraikkal. Ezek se vették észre a Dom Gil zöld nadragját. Megszokták már régen.

Dom Gil fázott, el volt keseredve, és nem találta helyét a világban. Öngyilkos gondolatok emésztették, és kétségbeesetten ismételte:

– Meg fogok házasodni, meg fogok házasodni.

II

A legsötétebb gondolatok a legcsábítóbbak. Az örvény mindig jobban vonz, mint a forrás. S Dom Gil, számos üveg xeresitől megittasodva, makacsul megmaradt fekete elhatározása mellett.

Csakhogyn volt egy kis bibéje a dolognak.

Dom Gil értett ezer dologhoz, tudott mindent, Dom Gil gyönyörű közbizalmakat irt, s zöld nadrágja a legszebb zöld nadrág volt egész Portugáliában. De mivel rendet tartott a tanulmányaiban, s a hívságok tanulmányozását kilenczvenedik évére tartotta fenn, Dom Gil nem igen tudott különbséget tenni szoknya és szoknya között.

– Tanácsot fogok kérni Dom Sanchotól.

Ez a Dom Sancho nevezetes ember volt. Egész nap a kávéházban ült és folyvást hunyorgatott. Nagyra becsülte a Dom Gil zöld nadrágját, s tele volt kiváló erényekkel.

– Ó, Dom Sancho – kérdezte tőle Dom Gil – ért-e ön a kicsinyes hívságokhoz?

– Fölötte – válaszolt Dom Sancho. – De semmit se tudok jobban, mint az asszonyra vonatkozó tanulmányokat. Tudom, mit mondanak róla az egyházatyák és a szent inkvizitorok, s képes vagyok értekezni róluk úgy a történelem, mint a bölcsészet és a néprajzi tudományok nézőpontjából. Nem titok előttem a hét asszonyi szépség, s könyv nélkül tudom a hetvenhét módot, a melyen megnyerhetni őket. Félelmetes tudós vagyok e tekintetben.

Dom Gil nagyra becsülte a Dom Sancho ítéletét, mert nem volt ismeretlen előtte, hogy Dom Sancho nagyra becsüli az ő zöld nadrágját. Azért ilyenképpen szólt Dom Sanchohoz:

– Asszonyt keresek.

A meglepő kívánság Dom Sanchot nem hozta zavarba:

– Menjünk a Szent-Izidor-kávéházba – szólott.

III

A Szent-Izidor-kávéház fényesen ki volt világítva. Az apró kerek asztalok körül asszonyok és lányok ültek nagy füstfelhőben, mindannyian türelmesen, némelyek egy-egy nemes úr oldalán. A nagyobb társaságban ülő hölgyek többet ittak és többet beszélgettek; ellenben azok, a kiket nem környékeztek nemes urak vagy harczfiak, csöndesebbek és szomorúak voltak.

Alig hogy beléptek, Dom Gil figyelmét két hölgy keltette fel, a kik egy asztalnál ültek, de egy szót sem szóltak egymáshoz. Az egyik éltel delnő volt, s evett, a mennyire a fogai engedték; a másik fiatal leány. Ez nem evett, ellenben úgy nézett maga elé, mintha mindenben csodálkoznék: a sürgő-forgó pinczérlányokon, a pipázó harczfiakon, a faragványos oszlopokon, és a sárgaréz-amoretteken is, a melyek mézzel teli poharat tartottak eléje.

Dom Gil hirtelen elhatározással fölkel, ott hagyta Dom Sanchot a gránát-vize mellett, s a hölgyekhez sietett. Asztalukhoz érve, levette birétomát, mélyen meghajlott és tisztelettudóan így szólt:

– Én Dom Gil vagyok, a zöld nadrágú.

A hölgyek előbb összenéztek, aztán mindaketten felállottak. Az éltel delnő lenyelt egy nagy darab süteményt, és helylyel kínálta meg Dom Gilt. A fiatal leány így szólt:

– Nevem Melancolia.

– Nemde, kisasszony – kérdezte Dom Gil – ön édes testvére ama nagyhirű Dulcineának, a kiért spanyolországi rokonom, az elmés, nemes Don Quijote de la Mancha epedett?! Vonásai és szende arczulata kétségtelenné teszik ezt előttem.

– Nem, uram – felelt a fiatal leány – én egyszerűen Melancolia vagyok.

– Ó, nemes Dom – vágott közbe az éltel delnő – ne ejtsék önt e szavak tévedésbe: Önnek van igaza. Húgom maga sem ismeri úri rokonságát, mert gyermekkorában cigányok rabolták el szüleitől, kik azóta meghaltak. Legyen üdvözölve asztalunknál!

Dom Gil leült, és jó sokáig maradt a hölgyek asztalánál, mert igen jól találta magát. Elbeszélgettek különböző szép dolgokról: a május hónap bájáról, az érett kor előnyeiről, és még sok egyébekről. Tulajdonképp csak az éltel delnő beszélt. A fiatal leány hallgatott, s nagy fekete szeme csodálkozva tapadt a Dom Gil ősz szakállára.

Mikor Dom Gil elhagyta a Szent-Izidor-kávéházat, jókedvű volt, és így szólt Dom Sanchohoz:

– Feleségül veszem e leányt.

– Vagy úgy?!.. – álmélkodott Dom Sancho.

De többet nem szólt egy szót se, mert Dom Sancho filozóf volt.

IV

A harangok zúgtak, a püspök latin szavakat mormogott, Melancia csodálkozva nézte az oltár faragványait, s Dom Gil büszkén feszített zöld nadrágjában a templomi nép előtt. A frigy megtörtént.

Szegyenkezve kell megvallanunk, hogy Dom Sancho, valahol hátul, épp úgy vigyorgott, mint a többi szájtató. S mikor este, a kávéházban elmondta cimboráinak az egész történetet, hozzá tette, hogy a szegény Dom Gil, akármily kiváló férfiú is az ő zöld nadrágjában, semmit se sejt az asszonyok hetvenhét gonoszságáról.

Az eseten sokat nevettek. A portugál tudvalevőleg a legvidámabb nép egész Európában, s mint az ének mondja:

Vigan dudál
A portugál;
Mindegy neki: jó, rossz hajó,
Május avagy deczember hó,
Vigan dudál
A portugál.

V

Melancolia, mikor először szétnézett a világban, azon vette észre magát, hogy őt keresztül-kasul szerették urak és borbélylegények. A borbélylegények egy kicsit többször verték meg, az urak egy kicsit rosszabbul bántak vele: ennyi volt az egész különbség.

Dom Gil nem verte meg soha s Dom Gil nem bánt vele rosszul. Melancolia igen különösnek találta ezt az ősz szakállu embert.

És mikor az éltés delnő egyszer néhány szót sugott a fülébe, úgy, hogy Dom Gil ne hallja: Melancolia életében először mondott valamit.

Azt mondta, hogy:

– Nem. Ő igen különös ember, és én engedelmes szolgálója leszek.

Az éltés delnő nem tudott hova lenni bámulatában.

De igen okos asszony volt ám ez az éltés delnő, s leküzdvén felindulását, így szólott magában:

– Bizzuk az időre a dolgot.

A mit az éltés delnő az időtől várt, azt sokkal jogosabban várhatta volna a zöld nadrágtól. De még az éltés delnő sem volt oly okos és számító, hogy figyelembe vette volna a Dom Gil zöld nadrágját.

Egy szép nap Dom Gil fölkerekedett és így szólt Melancoliához:

– Elmegyek a hársfák és a tölgyek közé. A hársfák és a tölgyek szeretik nézni zöld nadrágomat. Melancolia egyedül maradt és csudálkozva nézett körül a szobájában.

VI

Nem tudnám egész bizonyosan megmondani, hogy a hársfák és a tölgyek csakugyan annyira lelkesedtek-e a Dom Gil zöld nadrágja iránt, mint Dom Gil képzelte, de annyit mondhatok, hogy ez a zöld nadrág igen különös nadrág volt.

Mert bűvös nadrág volt ám ez a zöld nadrág, úgy tessék elgondolni. Kelméjét nagy szakállu törpék szőtték smaragd kövek fénysugaraiból, és tündérek voltak a szabói. Nem is a Dom Gil számára csinálták; csak úgy jutott hozzá rejtelmes véletlenből. Minden emberöltőben készítenek ilyen a láthatatlan munkások, s a zöld nadrág azé, a ki nem keresi, hanem csak úgy, véletlenül akad rá.

Dom Gil nem kereste; úgy bukkant rá, a mint egy holdvilágos este az erdőn barangolt. »Lám, milyen szép zöld nadrág! – szólt magában. – A szövete szint játszik, és czimernek aloe- virág van hímezve rajta.«

Dom Gil szegény volt, mint a templom egere, és öltözete rongyokból állott. Felhúzta a szép zöld nadrágot, és végig páváskodott vele az ezüst párás tisztáson.

Mikor a cserjéhez ért, már világosan hallotta, a mint egy csóka azt mondta egy varjúnak:

– Ime, a dicső Dom Gil, a ki nagy dolgokra van hivatva!

– Az ám, szegény Dom Gil! – sajnálkozott a varjú.

A ki a zöld nadrágot felhúzta, tisztán értette a madarak beszédét.

De nemcsak a madarak nyelvén tudott, hanem értette azt is, a mit a reszkető nyárfalevelek zizegnek egymásnak, s nem maradt titok előtte, mit zúg az erdő sejtelmes éjszakákon, miért morognak a hegyek, mit karatolnak a kis vizek, és mért, kire haragszik a tenger. A ki a zöld nadrágot felhúzta, az úgy olvasott az égboltozatból, mint más a nyitott könyvből; a csillagok járásából ki tudta betűzni a jövőndő titkait, az abrakadabra abéczévé vált előtte, s ha azt akarta megtudni, hogy akárhol mi történt, csak dobbantania kellett, hogy a mult összes szolgáló szellemei ijedten jelenjenek meg parancsszávára. A ki a zöld nadrágot felhúzta, megértette, miért sietnek a kis folyók a tengerbe, miért les a menyét a szárnyasokra, és tudta, hogy mit akarnak a szegény kis földi férgek. Mondom, bűvös nadrág volt ez a szép zöld nadrág.

De – reszkessetek a tündérektől, ha ajándékot hoznak is! – a zöld nadrágnak volt egy szörnyű átka. A ki felhúzta, azt menten elfogta egy égető szomjuság: az a vágyakozás, hogy emberek és madarak, erdő és tenger, plánták és földi férgek, mind, mind azt susogják körülötte folyton, örökre:

– Ó, milyen szép zöld nadrág! Ó, milyen szép zöld nadrág!

VII

– A hársfák és a tölgyek szeretik nézni zöld nadrágomat – így vigasztalta magát Dom Gil, a hányszor az utczagyerekek megcsúfolták és köveket dobáltak utána. És egyre többet járt a hársfák és a tölgyek közé, a melyeknek csak ő értette a nyelvét.

Melancolia ezalatt egyedül ült otthon és pergette a rokkáját. Melancolia nem értett semmit; csak nézett ki az ablakon nagy, fekete szemével, de nem látott odakünn egyebet érthetetlen tarkaságnál. Melancolia sehogy se tudta felfogni, mire ez az egész, különös világ.

VIII

Dom Gilnek a házikója künn állott a város végén, közel az erdőhöz. A házikó előtt egy kis kék pántlika folydogált, melyet Dom Gil úgy hitt, hogy: a folyó.

Egyszer, a mint Melancia egyedül üldögélt ablakánál, rokkáját pergetve, egy vándor tartott a kis kék víz felé, láthatóan azért, hogy szomszúságát oltsa. Vidám vándor volt; kakastollas kalapját félreacsapta a fején s harsányan füttyörészett.

A mint meglátta Melanciát az ablaknál, hirtelen mást gondolt. Oda ment az ablakhoz s bekiáltott hozzá:

– Ereszsz be, szép virágszál.

– Nem – felelt Melancia – ő igen különös ember, s én engedelmes szolgálója leszek.

De az ajtó nyitva volt, és a vándor bement.

– Csak egy csókot kérek – szólott a küszöbről. – De ha kettőt adsz, azt se bánom.

– Nem lehet – szólt Melancia. – Ő igen különös ember, s én megígértem, hogy engedelmes szolgálója leszek.

– Ne tréfálj, lelkem – suttogott a vándor. – Szép asszonynak nem a rokkánál a helye.

– Ó – zokogott Melancia – mily borzasztó, hogy meg kellett csálnom ezt az igen különös és igen derék embert!..

– Isten jó nap, szolgálóm – készülődött a vándor. – Még hosszú utam van, s mindjárt beesteledik.

– De hát kicsoda vagy? És hová méssz? Nem jössz vissza többet?

– A nevem: Soha Másnap – válaszolt a vándor.

Félreacsapta a kalapját és füttyölve ment tovább. Melancia csudálkozva nézett utána.

IX

Ettől fogva Melancolia összetett kézzel ült rokkája mellett és csak nézett ki az ablakon. A munka nem haladt előre, de Melancolia nem bánta.

És sorra előjöttek a Szent-Izidor-kávéházi ismerősök, mondván:

– Az eszelős nincs itthon, Melancolia. Mért nem eresztesz be?

Melancolia vállat vont, és az ismerős bement.

Ezek legalább selyemkendőkről, csipkés ruhákról és fülbevalókról beszéltek neki. Dom Giltől pedig már soha se hallott egyebet, csak azt, hogy:

– Megyek a hársfák és a tölgyek közé.

A szomszédok eleinte csak nagyokat nevettek, s »helyes«-t bólingattak, mert Dom Gil nem ivott velők. Később azonban nagyon megharagudtak, látván, hogy Dom Gil nem jött rá a dologra.

Egy szomszéd érte ment a hársfák közé és így szólt hozzá:

– Nemes Dom, kövessen engem, hogy ha látni akar valamit.

És mondott még egyet-mást, nem tudom mit.

– Az nem igaz – szólt Dom Gil. – Ő édes testvére Dulcineának, kiért spanyolországi rokonom epedett.

De igaz volt.

– Meggyaláztad zöld nadrágomat! – kiáltott fel Dom Gil, s kiűzte házából Melancoliát. Aztán sirva fakadt, s elment a hársfák és a tölgyek közé, elpanaszolni nekik bánatát.

X

Egy este kopogtattak a Dom Gil ajtaján. Ismeretlen ember nyitott be, a ki így szólt hozzá:

– Uram, egykori feleséged nagy nyomorúságban fekszik a Szent-Balázs-ispotályban. A sebek elemésztették arcját, és a lehellete türhetetlen. Koldusabb a koldusnál, és ha te is elhagyod, mint elhagyta mindenki, a közös élelmen fog tengődni, s a közös sirba fogják eltemetni.

Dom Gil fehér lett mint a fal, és azt mondta, hogy:

– Megyek.

Mikor az ispotályhoz értek, az ismeretlen így szólt:

– Nem fogsz ráismerni, uram. Nagyon megváltozott. Nincs meg belőle semmi, csak a nagy fekete szeme.

Dom Gil fölemelte a fejét.

– Tévedésben vagy, uram – szólt kevélyen. – Azon a napon, melyen megtaláltam zöld nadrágomat, szent fogadást tettem, hogy mindenha gyámola leszek a szegényeknek, az elhagyatottaknak, a betegeknek. Ezért jöttem el. És ne hidd, mintha lágy érzelmek űztek volna e küszöbhez. Ahhoz, a kinek ilyen zöld nadrágja van, nem fér efféle gyengeség.

És megigazította fején birétomát.

XI

Melancolia hosszú ideig sinlődött. Ez idő alatt Dom Gil hűségesen megtartotta szent fogadását, melylyel zöld nadrágjának tartozott, s egész nap ott ült a szerencsétlen mellett. Lágyan szólt hozzá, mint gyerekhez szokás, s igyekezett kitalálni titkos óhajtásait. Beszélt neki a plánták díszruháiról, a csillagok kalandos utjairól, s a pacsirta szerelméről. Melancolia csak nézte, s hallgatott.

– Mire gondolsz, Melancolia?

– Ó, Dom Gil, azon gondolkozom, hogy milyen különös és milyen derék ember ön!

XII

Egy napon végre a kaszás ember megjelent a szegény nyomorult ágyánál. Leült a lábánál, mintha otthon lett volna, s egy kicsit várakozott. Melancolia csodálkozva nézett rá.

Dom Gil ráborult az ágyra, s csendesen sirdogált. Bizonyára megfedkezett arról, a mit az ismeretlennek mondott vala.

– Ó, Dom Gil – szólt Melancolia – adja ide a kezét, hadd csókoljam meg!

Egész életében soha se szólt máskor, csak ha kérdezték. Most beszélt magától legelőször.

Dom Gil nem mocczant. A sovány, nedves kéz bátoratlanul tapogatózott maga körül, mintha valamit keresett volna.

– Köszönöm, Dom Gil, hogy ilyen irgalmas volt hozzám, hogy ápolt s nem hagyott el nyomorúságomban. Én nyomorultul megcsaltam önt s ön nagylelkű volt irántam. Köszönöm, Dom Gil. És még jobban köszönöm, hogy egykor, akkor nyájas volt hozzám. Köszönöm, Dom Gil.

Dom Gil megfogta az erőtlén kezet és elborította csókjaival.

– Ön mindig különös ember volt, Dom Gil – folytatta Melancolia – de most már tudom, hogy milyen fő-fő magas ember. Lám, milyen szép aranyláncz van a nyakán, aranyláncz és aranykereszt, gyémántokkal köröskörül... Ó, hogy elvakítanak ezek a gyémántok!.. Fáj látnom, Dom Gil, fáj látnom...

Látomásai voltak szegénynek. Dom Gil zokogni kezdett.

A kaszás ember lassan fölemelkedett és csontos ujjait rátette a haldokló homlokára. Melancolia szeme csendesen lecsukódott.

* * *

Harmadnap Dom Gil eltemettette Melancoliát, aztán kiment a hársfák és a tölgyek közé, hogy kisírja előttük bánatát. Az erdő értelmetlen dolgokat zúgott a fülébe, s Dom Gil így panaszkodott a nagy egyedülvalóságnak:

– *S ő sem látta meg zöld nadrágomat!*

BOB, AZ OROSZLÁN

I

Hárman ültek az asztalnál: a púpos, Miss Lilian, a szelidítőnő, és Little John, a majom. Old Jack, a tudós kutya, a kuczkóban feküdt, s félig aludt, félig bölcsekedett.

– Huszonhét garas! – szólt a púpos – az embernek éhen kell halni. Micsoda vidék! Rekedtre kiabáltam magam: »Tessék besétálni! Tessék besétálni! Miss Lilian fenevadjaival! A kutya mint számoló-művész!« – és ime. Ha ez a kis betyár nem volna, fel kellene akasztanom magam. Nem eszel, Little John? Nem eszel, kis betyár?

A majom elégedetlenül morgott s Miss Lilian nem felelt.

– Minden bajnak Bob, ez a hitvány Bob az oka – folytatta a púpos. – Nem tud semmit és nagyon sokat eszik. A paraszt egyszer megnézi s aztán vége. Mit is nézne rajta másodszor? Egyet-egyet nyújtózkodni s naphosszat ásitozni: ebből áll az egész tudománya. Egész nap alszik a bestia. Mi itt törjük magunkat; ez a kis betyár reggeltől estig vesződik, fut-fárad s mulattatja az uraságokat. Az meg döglök, zabál és melegsik. Többet eszik, mint mi mindnyájan együttvéve. És mennyi fűtő kell neki, Istenem, mennyi fűtő! Egy piszkos, vén bestiának!.. Nem igaz, Little John?

Little John panaszosan dörögött, s Miss Lilian végre megszólalt.

– Ön gyűlöli Bobot, s én értem ezt, mert ön nem tud felejtetni, Mr. Reginald. Bob majdnem halálra ijesztette önt; belemarkolt a húsába, s ha véletlenül oda nem tévedek, ön ma Szent Pál jobbján ül, az igazak között. Ön akkor nagyon megijedt, Mr. Reginald, s tudom, hogy a betegsége ettől a naptól kezdődik...

A púpos közbevágott.

– Ne is beszélj nekem arról a napról, mert felforr bennem a vér; jobb, ha hallgatsz erről, Zsuzsánna. Megtámadni engem, a gazdáját! A ki enni adok neki s kiadom az utolsó garasomat, hogy melegen legyen a nyomorult! Ne is beszéljünk erről, Zsuzsánna, mert nem tudom, mitévő leszek, ha erre gondolok. Mondok neked valamit s aztán ne beszélj nekem erről. Tudod-e, mit forgattam a fejemben, az után a nap után, a mikor ez a piszok nyavalyássá tett? Azt, hogy levágom a farkát darabokban. Mert golyót röpiteni a fejébe, mi az? De levágni a farkát, kis darabokban, tövig, ezt már megérezte volna a semmirekellő!

Miss Lilian elnevette magát.

– Csakhogy ez nem ment volna olyan könnyen, mint Mr. Reginald gondolja. Bob öreg és szelid; a ketrecz, az idő és a hideg egészen megtörte az istenadtát. De nem szereti, ha tréfálnak vele, s fogorvosra még nem volt szüksége.

– Nem kérdeztem volna meg – szólt a púpos az értelem felsőbbbségével – tetszik-e neki ez a kis tréfa, vagy sem? Ó, engem nem lát többet a ketrecz közelében! De kieszeltem valamit, a min talán csudálkozni fogsz: olyan egyszerű a dolog. Kieszeltem: a ketrecz-guillotinet. Egy kis gépezetet, mely két éles, mozgatható bárdból áll. Az egyik bárd a ketrecz tetejéről bocsátkozik le, a másik a padozatból emelkedik ki, s alant egymásba futnak. A buta állat észre se vette volna, hogy átsétáltatod az új ketreczbe, s aztán már a többi az én gondom...

– S ön azt hiszi, Mr. Reginald, hogy rá vehetett volna erre a gonoszságra? Fúj! Különben ez annyi lett volna, mint lemondani róla egészen. Mert szeretném látni azt a szelidítőt, a ki hajlandó volna belépni hozzá ez után a műtét után. És részletekben ölni meg, csakhogy kinlódjék: micsoda gondolat! Ha terhére van s lelövi, azt értem; szegénynek úgy se sokat ér már az élete. De így!.. Ez igen csunya ötlet volt, Mr. Reginald; s nemcsak kegyetlen, hanem ostoba ötlet is. Mert végre is Bob kenyeret keres önnek.

– Azaz, hogy keresett – felelt a púpos. – Akkor még keresett. Ma már nem is keres, csak eszik. Föleszi mindenünket. Ennek a kis ficzkónak egy új vörös nadrágot akartam venni; arra se telik. Semmire se telik. Nem fázol, Little John? Gyere te gazember, ülj az ölembe. Szereted a sört, te zsvány? Ugy-e, hogy szereted? No hát igyál. Hehehe, te gazember, te gazember!..

S megveregette a majom szőrös arcát.

A hogy hozzáhajolt s itatta, hamarjában nem lehetett megkülönböztetni, melyik az ember s melyik a majom. Little John arcza értelmesebb volt, mint Mr. Reginald, s a majom nem látszott oly vadnak, mint az ember.

– Különben szerencséje – folytatta Mr. Reginald – hogy olyan szegény vagyok. A guillotine-ja sokba kerülne s nekem nincs pénzem.

– Ne is beszéljen nekem erről, Mr. Reginald, mert minden szava a szívemet hasogatja. Szegény Bob! Mi lesz vele, ha én nem leszek itt?! Pedig én elhagyom önt, Mr. Reginald.

– Mi az?.. Mit mondasz, Zsuzsánna?

– Azt, hogy elhagyom önt, Mr. Reginald. Férjhez megyek a borbélyhoz, a kit a multkor kitiltott a bódéból, mert szóba álltam vele. Éppen erről beszélgettünk akkor.

– Elment az eszed, Zsuzsánna? Ez lehetetlen! Ki főz nekünk akkor? Ki mos, vasal ránk? S ki bánik a vadakkal?

– Szolgálo akad elég, s Bobhoz megfogadja Goliath-ot, a régi szelidítőjét. Goliath már öregszik, lehet beszélni vele. Azt hiszem, kevesebbel is megelégszik, mint én.

– És mért akarsz elhagyni? Így egyszerre?

– Tudja, Mr. Reginald, én nagyon csendes némben vagyok, s nem jár az eszem haszontalanságokon. De nekem is kell az ember, s ön nem ember, Mr. Reginald, ön úr.

– Ezt érdemeltem tőled? Ezért tartottalak, ezért fizettelek nyolcz esztendeig? Egy vagyont raktál félre a garasaimból s most itt hagysz?

De Miss Lilian-t már nem lehetett észretéríteni. Karácsonykor letelik a szegődése s ezzel búcsút mond a művészi pályának. Mr. Reginald mondhat, a mit akar. Ő nem veszi vissza a szavát.

– Hallod ezt, Little John? Karácsonykor férjhez megy a borbélyhoz. Ember kell neki. Megint Zsuzsánna lesz Isten, ember előtt; fogadjak magamnak más Miss Liliant. Hallod ezt, Little John? Ugy-e, te nem tennél ilyet, Little John?

A majom keservesen nyöszörgött, s a púpos elérzékenyült.

Mondhatott akármit, Zsuzsánna hajthatatlan maradt. Kérésre, fenyegetésre ugyanazt felelte, konokul, egyhanguan:

– Karácsonykor megyek.

Ha egy engedelmességhez szokott asszony egyszer a fejébe vesz valamit, azt harapófogóval se fészited ki onnan.

Mr. Reginald szorultságában a kutyához fordult:

– Hallottál ilyet, Old Jack? Elhagyják a gazdát. Hát nem voltam én jó mindnyájatokhoz? Nem adtam nektek enni? Ütöttelek, vertelek? Igen, vertelek, de nem szivből, csak a tudomány érdekében.

Ezeket a szavakat, hogy: »a tudomány érdekében« Old Jack értette; szűkölt s ugatni kezdett.

Ennyi gyász láttára Zsuzsánna is megilletődött. Lehajtotta a fejét és így szólt a késő bánat hangján:

– Nem lehet másképpen. A borbély már a pénzt is elvitte magával.

A púposnak a torkán akadt a szó. Megértette, hogy a mi történt, jóvátehetetlen. Vagy úgy, a borbély már a pénzt is elvitte magával?! Akkor csakugyan haszontalan minden szóbeszéd.

– Jó – szólt végre, elfojtott dühvel – menj, de vidd el azt a buta állatot is. Nekem nem kell. Vedd meg, olcsón adom. Vidd el szaporán, hogy ne is lássam többet.

– Mit csinálnék vele a borbély-műhelyben? – kérdezte Zsuzsánna. – Kivernének miatta a faluból. Önnek még hasznára lehet. Vagy ha ez nincs kedvére, eladhatja a városban, a mikor akarja.

- Valld meg, azért hagysz a faképnél, mert attól tartasz, hogy egy szép nap téged is felfal a bestia, a mikor egyszer rosszkedvében találod. S ha már valakit szét akar tépni, inkább engem, mint téged.
 - Nem, Bob nem rossz indulatu. Csak akkor haragszik, ha éhes.
 - De mindig éhes, a falánk kutya! Egy szó mint száz, a legokosabb, hogy ha itt maradsz. Küldd el a borbélyt; minek is állsz szóba borbélyokkal?!
 - Az nem lehet. Odaadtam a pénzt.
 - Persze, persze, már a pénzt is odaadtad. Hát jól van, eredj.
- Aztán Little Johnhoz fordult és elpanaszolta neki:
- Ez a buta állat mindennap új bajt zúdit a fejemre. Szétugrasztja a társulatot s megeszi mindenünket; semmit se tud, semmit se csinál, egész nap alszik és mégis élni akar. De ne félj, Little John; majd teszek róla, Little John, ne félj!
- A majom, a ki buzgó és szorgalmas volt, a fogát vicsorgatta.

II

Karácsony estéjén, egy órával később, hogy Miss Lilian – a keresztségben: Zsuzsánna – áttette tanyáját a borbélyhoz, a púpos magára vette köpönyegét, keresztül haladt a keményre fagyott udvaron, s benyitott a vadak bódéjába.

Tolvajlámpát vitt magával, s a falhoz lapulva, óvatosan haladt előre. Nem akart közel érní a ketreczhez; gyűlölte, de tisztelte Bobot.

Az oroszlán aludt.

Miről álmodott? Zsákmányról? Halálos marakodásokról, gőzölgő vérről, szétmarczangolt óriási kigyókról? Vagy édes dulakodásokról, játszi oroszlánkisasszonyokkal, a kik a párzás szilaj örömében bömbölésükkel megreszkettetik a csalítot? Bizonyára a sivatagban járt, a napfényben, a forró homokon. A messzeségben a kaffer kunyhókat látta s nem érezte a lába sebt.

A púpos, a tolvajlámpa gyér világánál, bepislogott a ketreczbe, a hol a sötét tömeg nyugodott. Settenkedő lépését alig lehetett hallani; a vad aludt tovább. Aludt s nem gondolt rá, hogy annak, a ki nem tudja megkeresni kenyerét: nincs joga élnie.

– Aludjál – mormogott a púpos – ma alszol utoljára ilyen édesen! Hogyan, barátom, te elveszed előlünk a táplálékunkat, a meleget, s ráadásul szétkergeted a társulatomat?! Nem, Bob czimbora, ez már nem járja, ez egy kicsit sok. Ezennel felmondom a barátságot. Miért pazarolnám tovább is terád keservesen szerzett garasaimat? Hogy egy szép nap leharapd a kezem? Köszönöm szépen. A Miss rám nézve meghalt, tehát vége a komaságnak. A Miss beszélhet akármit. Hogy bevigyelek a városba s eladjalak az állatkertnek, vagy a múzeumnak? Ugyan ki ad pénzt érted: egy ütött-kopott, vén oroszlánért! Annyit se kapnék érted, a mennyibe az ellátásod kerül, a mig túlادhatnék rajtad, nem tudom, mikor. Nem, nem, Bob, végezzünk. Végezzünk minél hamarabb s végezzünk zaj nélkül, a hogy urakhoz illik. Minek tudja meg a világ, hogy véleménykülönbségek vannak közöttünk? Ez fölösleges. Mondjuk, hogy beteg vagy, Bob, hogy nagyon beteg vagy. Nem vagy már mai csirke; nem mondható váratlan szerencsétlenségnek, hogy időd betelt s órád megérkezett. S elmúlásod fájdalomtalan lesz. Tudod, a guillotine-t jobban szerettem volna, de hagyjuk az erőszakosságot. Értettél? Nem? Mindegy. Végezzünk, Bob.

Odament a kemenczéhez, mely a rekeszt melegítette s szép csendesén eloltotta a tüzet.

Hajnal felé az oroszlán fölébredt s megrázta a sörényét. Fázott.

III

Másnap, Mr. Reginald bekukucskált a bódéba. Kíváncsi volt rá, mi történik odabenn, de nem tartotta tanácsosnak közelebb menni a halálra ítélthez.

A hogy kinyitotta az ajtót, a vak homályosságból két nagy sárga szem rontott elő, s egy hatalmas tömeg olyan erővel vágódott a ketrecz rácsához, hogy a vasszerkezet minden ízében megrecsegett.

A púpos hátán végig futott a hideg, s inai megcsuklottak. Ha a vas véletlenül enged!.. Becsapta az ajtót s tovább állt.

Az ajtó-csattanásra rémitő bömbölés felelt. Olyan bömbölés, hogy a púpos egész éjszaka hallotta. Hajnalig nem tudott aludni. Csak a füle káprázott?.. Vagy amaz egyre ordított odaát?!..

Később is, folyvást hallotta ezt a hangot. S ünnep másod napján, mialatt Little John a legtréfásabb dolgokkal mulattatta a piacon egybe gyülekezett uraságokat, koronkint a fülébe hatott a meg-megujuló rettentő bömbölés. Eleinte úgy hangzott ez, mint valami szörnyű fenyegetőzés, majd úgy rémlett, mintha átváltozott volna panaszos könyörgéssé.

Végre elhallgatott a hang.

Az ünnepek után – ötvenhat óra mult el, hogy a halálra ítélt éhezett és fagyoskodott – Mr. Reginald még egyszer megnézte áldozatát. Most már bemehetett. Bob nem rohanta meg a rácsot; tehetetlenül feküdt ama sarokban, mely a legközelebb volt a hideg kemenczéhez.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.